

ÅRSRAPPORT

2023

Svenska
Afghanistankommittén

ÅRSRAPPORT

2023

Svenska
Afghanistankommittén

Innehåll

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD: SAK MÅSTE SÖKA NYA VÄGAR ATT HJÄLPA DET AFGHANSKA FOLKET	6
KARTA	7
RESURSER – EKONOMI OCH ENGAGEMANG	9
HUR OCH FÖR VILKA ARBETAR SAK?	12
SITUATIONEN I AFGHANISTAN 2023	15
TRE KRISER: KVINNOR I ARBETSLIVET, NATIONALISERING AV SKOLAN OCH SVERIGEBILDEN	20
1: HÄLSA	22
2: UTBILDNING	25
3: LANDSBYGDSUTVECKLING	28
4: ENGAGEMANG	31
MEDLEMSRÖRELSEN 2023	34
SÄKERHET OCH RISK	36
KORRUPTION OCH KONTROLL	38
KONSTATERADE FALL AV KORRUPTION ELLER ANNAN OEGENTLIGHET UNDER 2023	40
STYRELSEN 2022–2023	41
ÅRSREDOVISNING	42

Om årsrapporten och effektrapport 2023

Svenska Afghanistankommittén vill med denna rapport visa vad vi har uppnått med de resurser som vi har fått från medlemmar, allmänhet, organisationer och myndigheter i Sverige och utomlands.

Rapporten för 2023 är mer kortfattad än de senaste årens, men ambitionen är fortsatt en öppen, relevant och balanserad rapportering som belyser såväl resultat som risker och problem. Den ska också redovisa eventuella missförhållanden eller oegentligheter som har kommit till organisationens kännedom, och som tyvärr är oundvikliga genom de omständigheter som SAK arbetar under.

Om du har frågor eller synpunkter på hur vi redovisar eller beskriver vårt arbete – hör gärna av dig till info@sak.se.

Redaktör: Christer Bengtsson

Text: Klas Bjurström, Niclas Ericsson, Laura Lindholm, Rebekah Krebs

Formgivning: Bedow

Omslag: Fatima har en hörselnedsättning och deltog under 2023 i ett teknikprojekt i skolan i syfte att göra utbildning mer tillgänglig. Fatimas skola ligger i byn Gazak, i provinsen Bamiyan. Foto: Mohammadullah Kamal

Effektrapport integrerad i SAKs årsrapport

SOM MEDLEM I Giva Sverige publicerar SAK årligen en så kallad effektrapport, integrerad i denna årsrapport. Ambitionen är att effektrapporten, och därmed årsrapporten, ska vara sammanhängande, begriplig, transparent, tillförlitlig, relevant och jämförbar.

Denna årsrapport/effektrapport avser verksamhetsåret 2023 och i den kan du bland annat hitta information om:

- Föreningen som ideell förening i förvaltningsberättelsen 42–48
- Verksamhetskostnaderna under 2023 på sidorna 60–61
- Verksamhetsområden och geografisk täckning på sidorna 7–8
- Målgrupper, deras situation och prioriteringar på sidorna 13–14
- SAKs resurser på sidorna 9–10
- SAKs praktiska insatser på sidorna 22–33
- Effekterna vi vill åstadkomma på längre sikt på sidorna 42–48
- Hur vi mäter och definierar vad vi presterar på sidorna 43–46

Foto: Jawad Nabizada

Förord

SAK måste söka nya vägar att hjälpa det afghanska folket

NÄR JAG SKRIVER detta förord har de första vårtecknen kommit. Våren, förändringens tid. Naturen vaknar från vinterdvalan, våra ansikten söker sig mot solens värmade strålar och ljusets återkomst fyller oss med hopp om bättre tider.

Det är också i denna känsla av hopp och tro på förändring som jag försöker hänga kvar när jag reflekterar över det gångna året med Svenska Afghanistankommittén. För det är väldigt enkelt att annars känna stor frustration och misströstan.

Sedan talibanernas övertagande har hela vår organisation arbetat outtröttligt för att kunna fortsätta bedriva verksamhet i Afghanistan. Utmaningar som har haft direkt inverkan på våra verksamheter har staplats på varandra, som bl.a. nedstängda skolor för flickor över årskurs 6 och förbud för kvinnor att arbeta i ickestatliga organisationer. Men vi mötte dessa utmaningar och arbetade för att hitta vägar framåt.

Sedan skedde det som ingen av oss kunde råda över, men som fått oanade och ytterst allvarliga följder för vår organisation och verksamhet. Under sommaren 2023 skedde ett antal koranbrändningar runt om i Sverige. Detta väckte starka reaktioner världen över, inte minst bland muslimer och därmed också i Afghanistan.

Plötsligt är vårt namn, Svenska Afghanistankommittén, som alltid varit förknippat med respekt för och lojalitet med det afghanska folket istället förknippat med den förödmjukelse som muslimska afghaner upplevde.

Våra ihärdiga försök att tydligt ta avstånd från händelserna i Sverige, att förtydliga att det är enskilda extrema personers agerande, har tyvärr inte givit resultat. Idag vet vi att alla våra verksamheter i Afghanistan är pausade.

Mina tankar är först och främst hos alla våra målgrupper, barn och unga med funktionsnedsättning som med vår vård kunde få bättre hälsa, våra flickor som med utbildning fick större egenmakt i ett land där flickors och kvinnors rättigheter är ytterst begränsade och så klart alla våra anställda i Afghanistan. Utan våra anställda på plats hade vårt över 40 år långa engagemang i Afghanistan varit omöjligt.

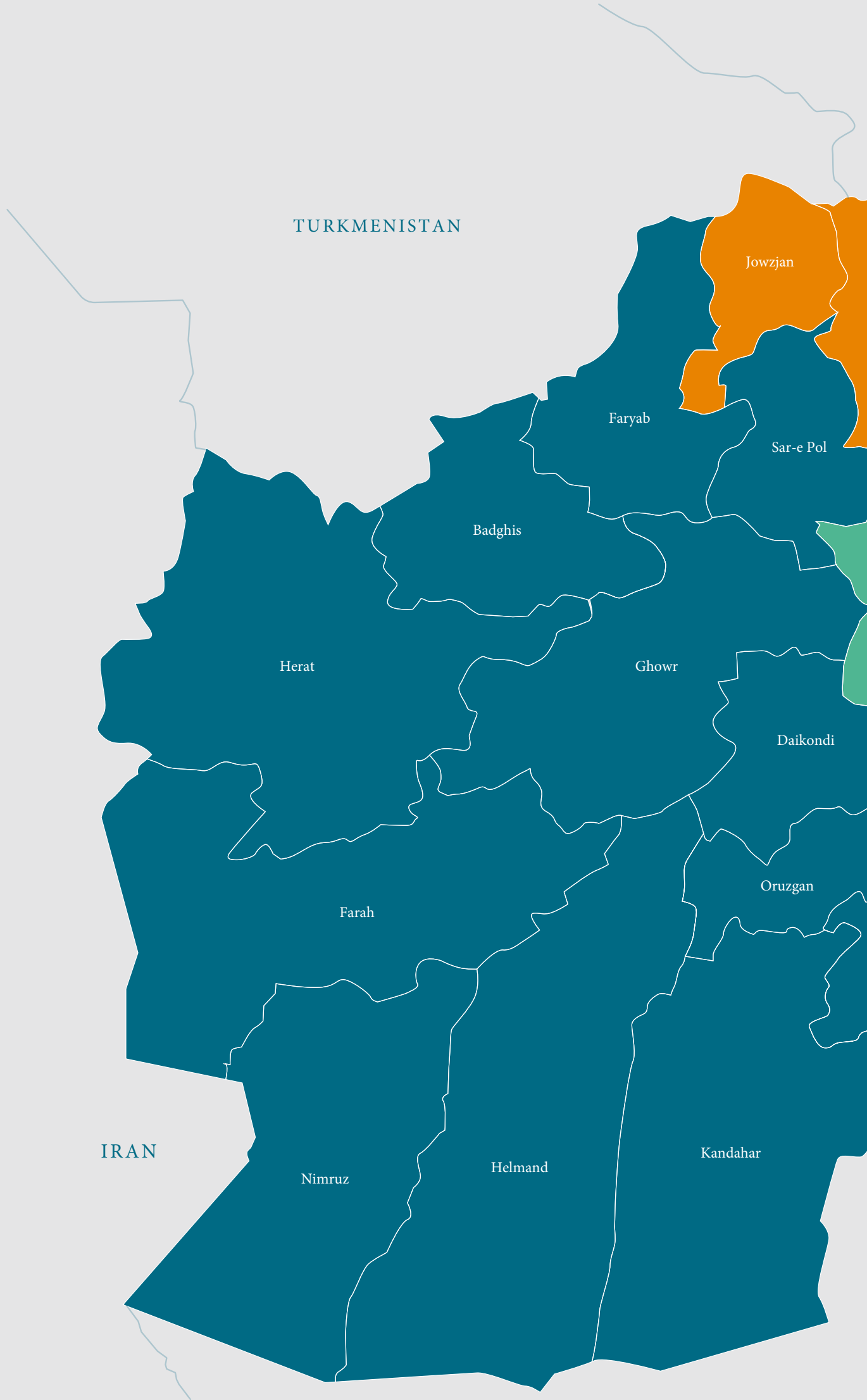
Precis som våren är en ny början för jorden måste SAK hitta nya vägar och möjligheter framåt. Arbetsformerna kanske kommer se annorlunda ut, men syftet förblir det samma. För våra målgruppers rättigheter och för ett Afghanistan fritt från fattigdom, våld och diskriminering. Vi finns så länge vi behövs. ■

Azadeh Rojhan

Ordförande

SVENSKA AFGHANISTANKOMMITTÉN

TURKMENISTAN

Jowzjan

Faryab

Sar-e Pol

Badghis

Herat

Ghowr

Daikondi

Farah

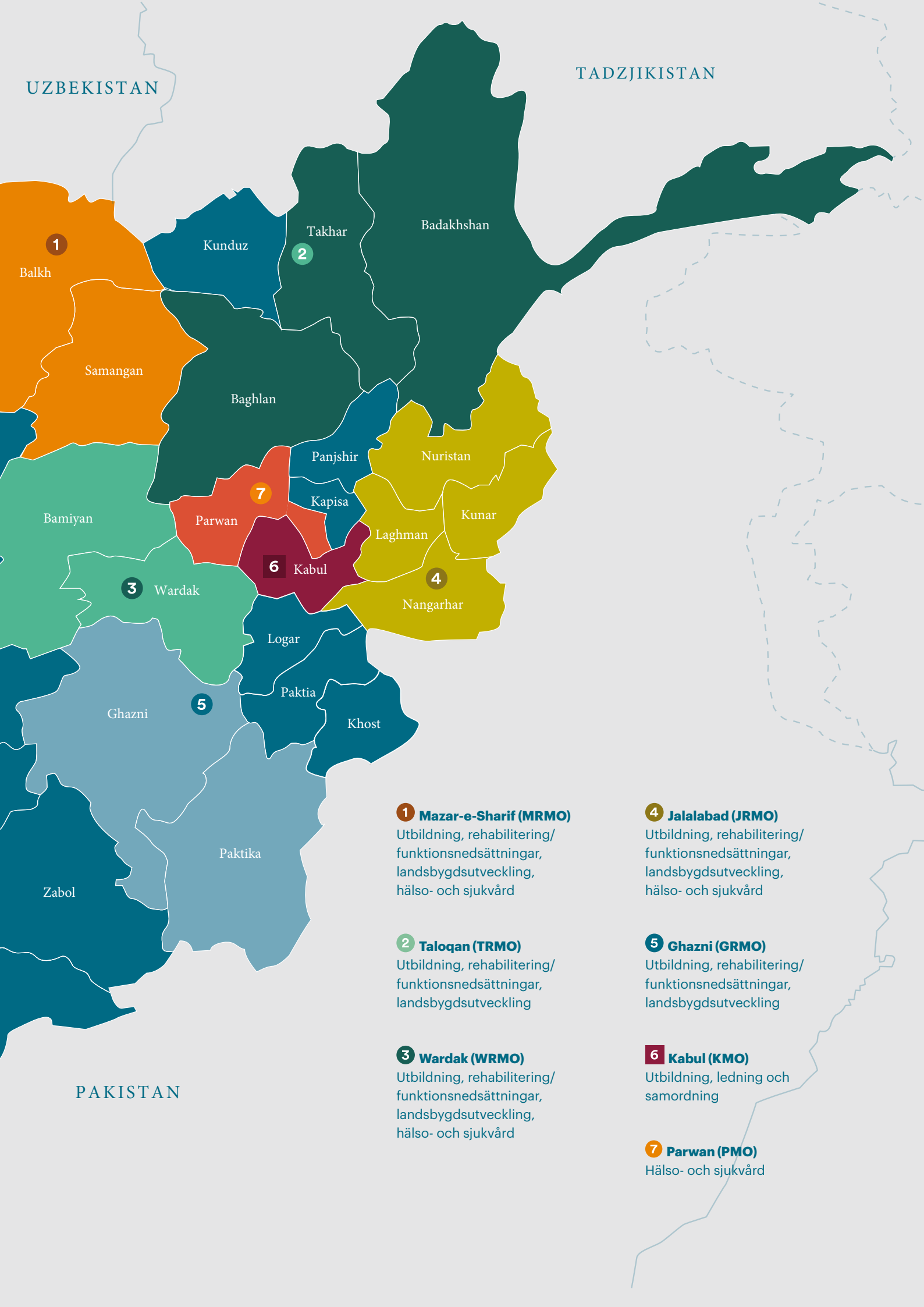
Oruzgan

IRAN

Nimruz

Helmand

Kandahar

UZBEKISTAN

TADZJIKISTAN

1

Balkh

Samangan

Bamiyan

3

Wardak

5

Ghazni

Zabol

Paktika

Kunduz

Takhar

Badakhshan

Baghlan

Panjshir

Nuristan

Kapisa

7

Parwan

6

Kabul

Laghman

Kunar

4

Nangarhar

Logar

Paktia

Khost

1 Mazar-e-Sharif (MRMO)

Utbildning, rehabilitering/
funktionsnedsättningar,
landsbygdsutveckling,
hälso- och sjukvård

2 Taloqan (TRMO)

Utbildning, rehabilitering/
funktionsnedsättningar,
landsbygdsutveckling

3 Wardak (WRMO)

Utbildning, rehabilitering/
funktionsnedsättningar,
landsbygdsutveckling,
hälso- och sjukvård

4 Jalalabad (JRMO)

Utbildning, rehabilitering/
funktionsnedsättningar,
landsbygdsutveckling,
hälso- och sjukvård

5 Ghazni (GRMO)

Utbildning, rehabilitering/
funktionsnedsättningar,
landsbygdsutveckling

6 Kabul (KMO)

Utbildning, ledning och
samordning

7 Parwan (PMO)

Hälso- och sjukvård

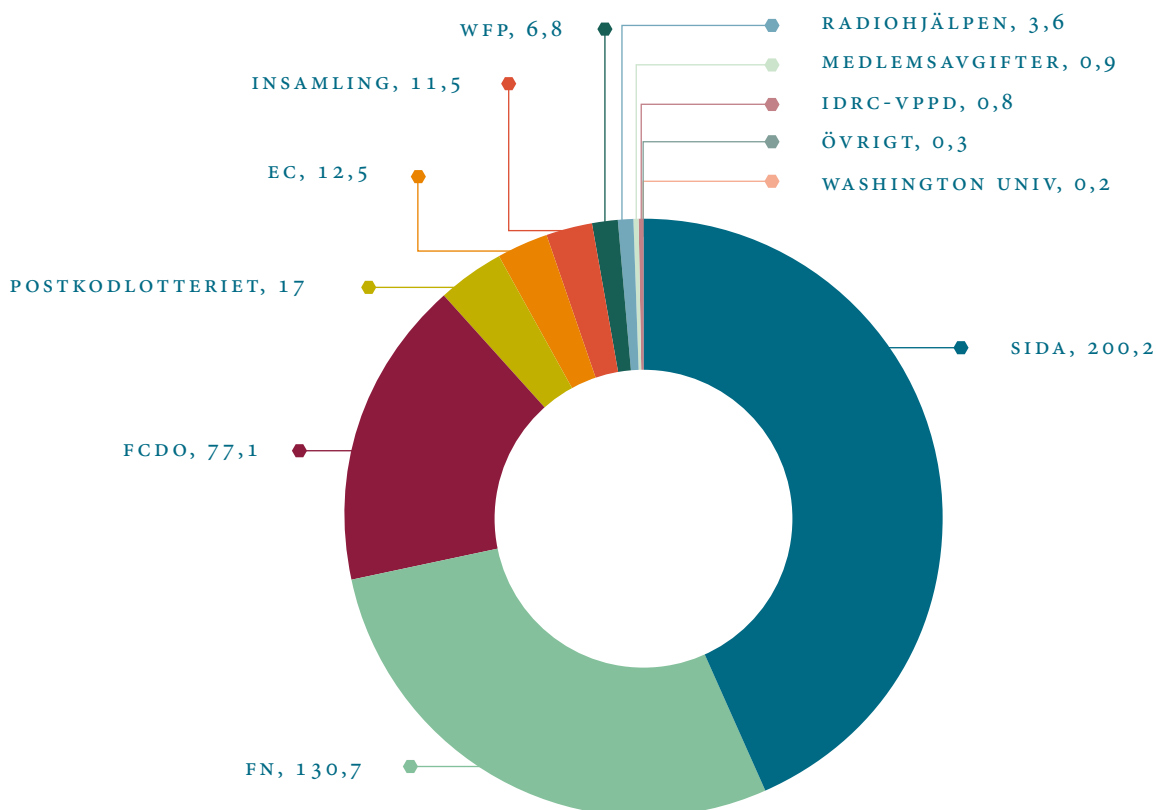
PAKISTAN

Resurser – ekonomi och engagemang

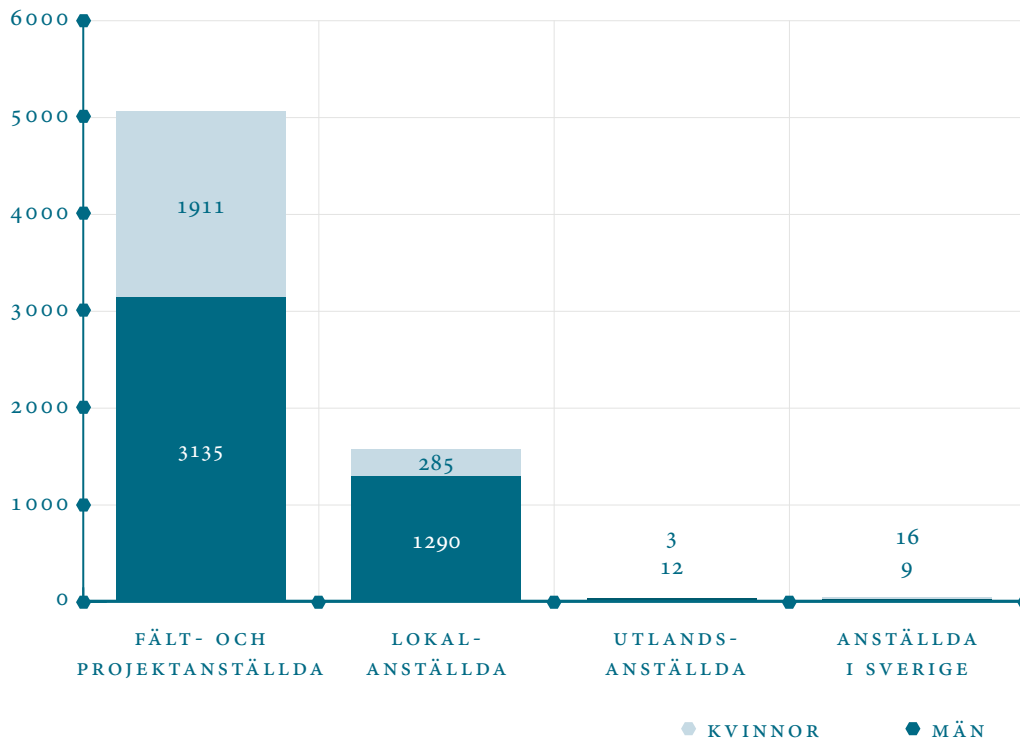
DEN SVENSKA BISTÅNDSMYNDIGHETEN Sida är SAKs största finansiär och viktigaste samarbetspartner i Sverige. Samarbetet är fortsatt mycket gott och konstruktivt i en tid av stora utmaningar. Även Postkodstiftelsen och Radiohjälpen är viktiga finansiärer.

SAK fortsatte sträva efter att bredda sin finansieringsbas och nya givare. Avtal slöts med bland annat Nederländernas utrikesdepartement och förhandlingar om kärnstöd inleddes med Myndigheten för utvecklingssamarbete i Schweiz. World Food Programme, UNICEF, UNDP och andra organ inom FN blir allt viktigare och större finansiärer i Afghanistan. ■

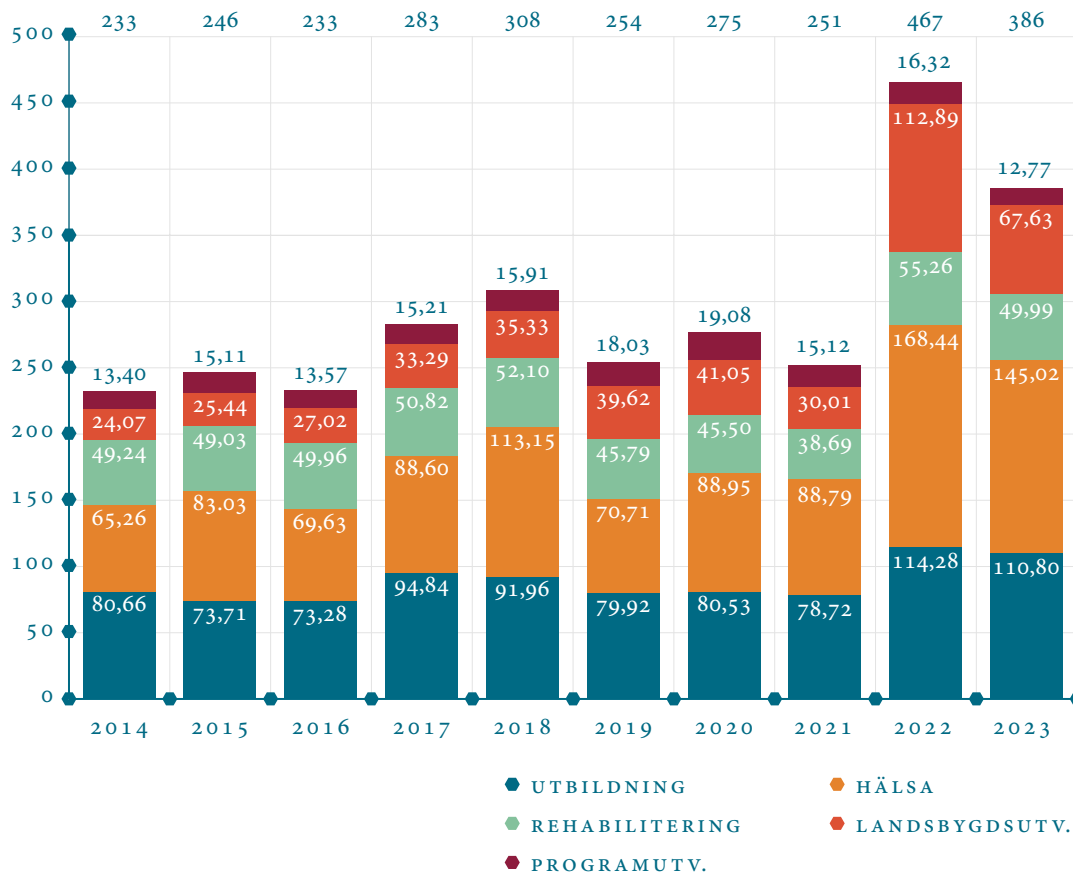
FINANSIÄRER 2023, I MILJONER KRONOR

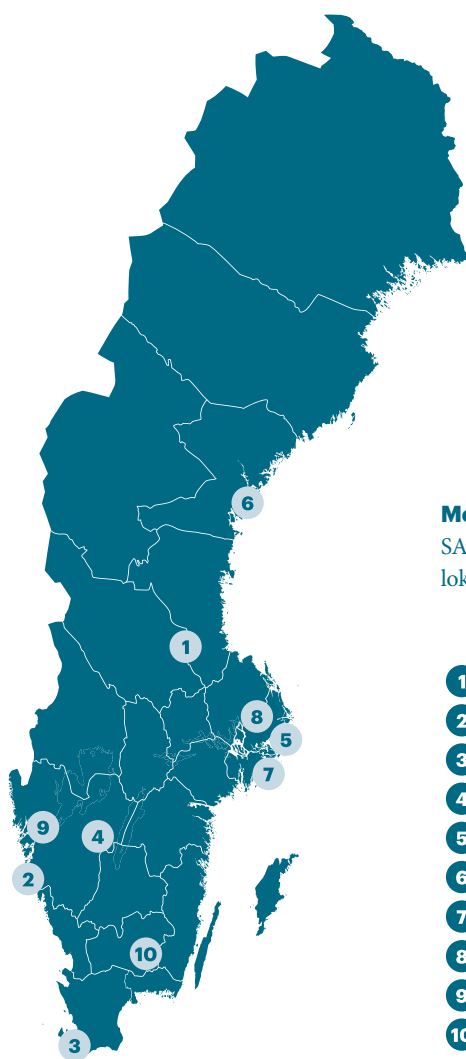
ANSTÄLLDA 31 DECEMBER 2023: TOTALT 6661 PERSONER

SAKS PROGRAMVERKSAMHET 2012-2023 (MSEK)

SAKS LOKALFÖRENINGAR 2023

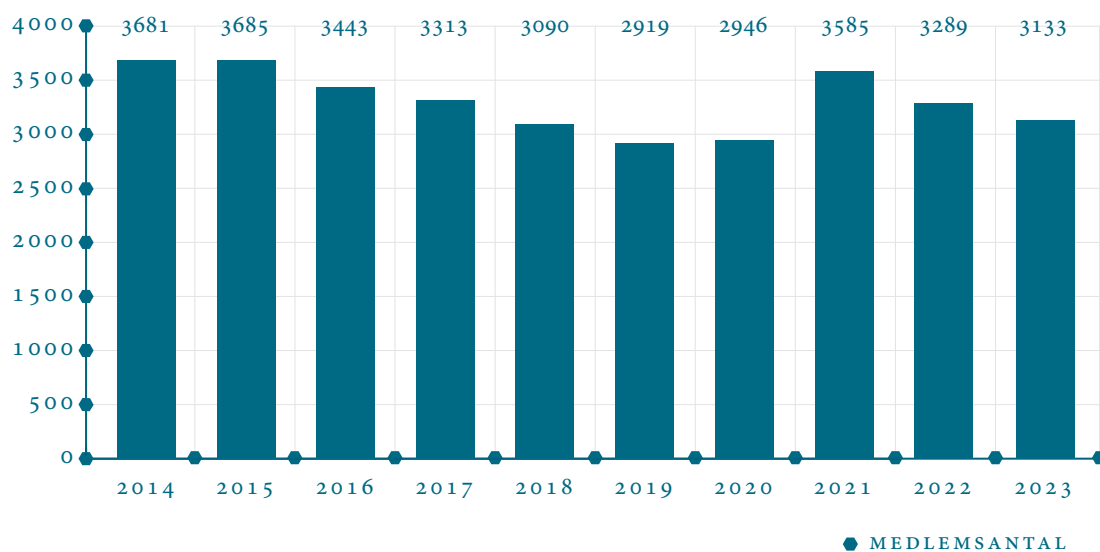

Medlemmar och föreningar

SAK hade under året 3133 medlemmar i tio lokalföreningar i Sverige.

- 1 DALARNA
- 2 GÖTEBORG
- 3 SKÅNE
- 4 SKÖVDE/SKARABORG
- 5 STOCKHOLM
- 6 SUNDSVALL
- 7 SÖDERTÄLJE
- 8 UPPSALA
- 9 VÄNERSBORG
- 10 VÄXJÖ

SAKS MEDLEMSANTAL 2014-2023

Hur och för vilka arbetar SAK?

SAKs **vision** är ett Afghanistan fritt från fattigdom, våld och diskriminering.

SAKs **uppdrag** är att ge människor makt över sin utveckling och sina liv.

SAKs **målgrupper** är kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning och internflyktingar.

”För den som är kvinna är Afghanistan ett av de farligaste länderna i världen.”

MER ÄN 40 PROCENT av Afghanistans befolkning är barn under 15 år. De drabbas värst av krig och fattigdom. Dödligheten bland barn under 5 år är en av de högsta i världen. Flickor har mindre tillgång till utbildning och hälsovård än pojkar och är särskilt utsatta för attacker, hot, förbud och begränsningar.

För den som är kvinna är Afghanistan ett av de farligaste länderna i världen. Betydande framsteg gjordes mellan 2002–2021, men utvecklingen sedan 2021 har inneburit ett svårt bakslag för kvinnor.

Personer med funktionsnedsättning är bland de allra fattigaste och mest utestängda från samhället. I var femte familj lever en person med funktionsnedsättning. Majoriteten är barn under 14 år.

Antalet internflyktingar i Afghanistan beräknades 2023 vara 3,2 miljoner¹. Bara under året tvingades en halv miljon människor lämna Pakistan för Afghanistan. Familjer lämnar sina hem och flyr till områden där de måste konkurrera om mycket knappa resurser. En stor utmaning för landets skolor och hälsovårdssystem är att se till att barn på flykt också kan integreras och få sina rättigheter tillgodosedda. ■

~~~~~

1 30 juni 2023; Document
- Pakistan-Afghanistan
- Returns Emergency
Response #10 (unhcr.org)

Att åstadkomma förändring

Den civilbefolkning SAK samarbetar med uttrycker tydligt att utbildning, hälso- och sjukvård, rent vatten och sanitet, tillsammans med fler och bättre vägar till inkomst, är förutsättningar för att de varaktigt ska kunna förbättra sina liv.

SAK ARBETAR ENDAST i Afghanistan och nästan uteslutande med afghansk personal. Kunskap, erfarenheter och metoder är helt präglade av det lokala sammanhanget och av vad människor på landsbygden själva prioriterar. Fattigdomen hos olika målgrupper och lokalsamhällen har gemensamma drag men drabbar människor på olika sätt – och vissa mer än andra.

Fattigdom har många dimensioner. I Afghanistan handlar det ofta om begränsad tillgång till odlingsbar mark och vatten samt svårtillgängliga områden och långvariga konflikter. Men det handlar i lika stor utsträckning om marginalisering och maktlöshet – att människor och grupper både saknar rättigheter, förvägras möjligheten att påverka beslut som rör dem och hindras från att använda sina förmågor och egna resurser.

För att bryta fattigdomen arbetar SAK inom flera sektorer och använder framför allt tre övergripande medel:

Kapacitetsutveckling: stöd till byråd och lokala organisationer så att deras förmåga att själva skapa förändring stärks.

Grundläggande samhällsservice: hälso- och sjukvård och utbildning är centrala delar av SAKs arbete. Utöver att tillgången till båda är mänskliga rättigheter, så skapar SAKs arbete trovärdighet och ger en plattform för andra insatser, till exempel att utveckla lokal kapacitet, stärka civilsamhället och inkludera utsatta grupper.

Påverkansarbete: SAKs målgrupper vet vad de vill men behöver inflytande för att kunna förändra. Våra partnerorganisationer – till exempel byråd, lärarförbund och organisationer för människor med funktionsnedsättning

– arbetar också med att påverka lokala beslutsfattare. Förändring måste komma inifrån det afghanska samhället för att vara bestående. Långsiktig förändring sker inte snabbt utan över lång tid, under generationer. Barn som lär sig läsa och skriva, är friska, har sina föräldrar i livet, kan organisera sig och påverka sin egen utveckling – det är de som kommer att genomföra förändringen. ■

Planering och uppföljning

Att nå förändring kräver bland annat att vi har idéer både om hur vi ska uppnå den och hur vi ska veta om vi faktiskt lyckats. SAKs insatser är resultatet av konsultationer om behoven med målgrupper, det lokala och traditionella civilsamhället, myndigheter och andra aktörer. Idéer och dialog utmynnar i långsiktig planering. 2023 var det första året i SAKs Strategiska Plan för 2023–25. Utifrån den görs en årlig arbetsplan med årliga mål för insatserna, inklusive ett stort antal så kallade indikatorer, dvs mått för genomförande eller förändring. Ett mått på genomförande kan vara till exempel antalet elever under året jämfört med planerat antal. Ett mått på förändring kan vara till exempel andel barn som dör under första levnadsåret.

SAK lägger väsentliga resurser på att följa upp planeringen och utvärdera. Resultaten ligger till grund för både rapportering – tex i denna rapport – till medlemmar och finansörer, men också för hur insatserna och planeringen i sig kan utvecklas.

Situationen i Afghanistan 2023

”Sambandet mellan klimatförändringar, naturkatastrofer, konflikt och fattigdom blir allt tydligare i Afghanistan.”

- 2 Afghanistan Humanitarian Needs and Response Plan 2024 (December 2023) | OCHA (unocha.org)
- 3 Afghanistan: Acute Food Insecurity Situation for April 2023 and Projection for May - October 2023 | IPC - Integrated Food Security Phase Classification (ipcinfo.org)
- 4 Afghanistan: The alarming effects of climate change | OCHA (unocha.org)
- 5 Country Index // Notre Dame Global Adaptation Initiative // University of Notre Dame
- 6 Afghanistan: Humanitarian Update, November 2023 | OCHA (unocha.org)

UTVECKLINGEN I AFGHANISTAN fortsatte under året i samma riktning den haft sedan talibanernas övertagande av makten i augusti 2021. Det innebar i korthet hårdnande förtryck, brott mot mänskliga rättigheter, begränsningar av kvinnors fri- och rättigheter, sanktioner och dysfunktionella relationer till omvärlden, och humanitär kris. Myndigheter och talibanernas ledning fortsatte att konsolidera sin makt, även om den utövades med olika grad av effektivitet och konsekvens i landet. Detta har lett till fördjupad fattigdom för befolkningen.

Humanitär situation, klimat och konflikt

Decennier av konflikt, fattigdom, internflykt och förtryck, i kombination av klimatförändringar och vanstyre, innebär att krisen i Afghanistan fortsätter vara en av de största och mest omfattande i världen.

FN uppskattar att närmare 24 miljoner² människor kommer att vara i behov av humanitär hjälp – bland annat mat, vatten, sanitet och hälso- och sjukvård – under kommande år. Resurserna att tillgodose den hjälpen minskar. 17,2 miljoner³ människor beräknades befinna sig i så kallad akut matosäkerhet. Samtidigt utgjorde byråkrati och direkta restriktioner från IEA tydliga hinder och har försenat många insatser. Det stora antalet återvändande från grannländerna orsakade också chocker i systemet och tärde på redan mycket små lokala resurser för till exempel utbildning och vård.

I oktober skakades provinsen Herat av en serie jordbävningar. Nästan 1 500 dog, många tusen skadades och sammanlagt påverkades över 100 000 människor. Sambandet mellan klimatförändringar, naturkatastrofer, konflikt och fattigdom blir allt tydligare i Afghanistan. Enligt UNOCHA⁴ är landet det fjärde mest utsatta i världen för naturkatastrofer i samband med klimatförändringar, bland annat översvämningar, jorderosion, torra och vattenbrist. Samtidigt är landet bland dem i världen med minst resurser⁵ att möta klimatförändringarna.

Talibanerna - Islamic Emirate of Afghanistan och landets de facto-styre

Talibanerna erkänns inte av någon annan stat som Afghanistans legitima regering. Internationellt refereras vanligen till det nuvarande talibanstyret som landets "de facto-styre", eller *de facto-authorities, DFA*.

I Afghanistan benämns staten, liksom talibanrörelsen, vanligen *Islamic Emirate (of Afghanistan), IEA*.

Befolkningen beräknas i framtiden betala ett högt pris för klimatförändringar som de inte bidragit till. Medeltemperaturen har ökat dubbelt⁶ så mycket som det globala snittet och i spåren följer vattenbrist, vilket i sig driver konflikter. Den pågående politiska konflikten med Iran om tillgången till smältvatten från Afghanistan är ett tydligt exempel. Exemplet kommer sannolikt att bli fler. Även inom landet, i lokalsamhällen, är tillgången till vatten en vanlig konfliktorsak.

IEA saknar både resurser och den tekniska kapaciteten att agera, och att regimen inte erkänns internationellt innebär att landet inte bjöds till COP28-konferensen i Dubai. Afghanistan har heller inte tillåtit ta emot internationell finansiering från klimatfonder. Lokala myndigheter har i huvudsak agerat genom att till exempel förbjuda avverkning i naturliga skogar, begränsa anläggandet av nya djupa brunnar för jordbruket, och förespråkade anläggandet av dammar för regnvattenuppsamling.

Ekonomi

Efter rusande priser och ekonomisk chock 2021–22 anpassade sig ekonomin i någon mån när tidigare hög inflation under 2023 övergick i deflation. Valutan stärktes, ▶

- › men utsikterna för inhemsk industri och handel blev sämre och BNP sjönk.

Internationella sanktioner har medfört ekonomisk isolering från omvärlden. Tillsammans med ett redan tidigare sårbart och dåligt fungerande banksystem, brist på importerade insatsvaror och tillgång till lån och andra finansiella tjänster så har lokala företag fortsatt mycket stora svårigheter.

Osäkerhet om framtiden ger minskad efterfrågan och handelsunderskottet ökade under året, trots att exporten också ökade något jämfört med året innan.

Intäkterna till staten ökade, dock i lägre takt än året innan. Även den internationella finansieringen av humanitära insatser minskade och egentligt utvecklingsbistånd är avbrutet sedan två år tillbaka. Den ekonomiska krisen har slagit mot alla, men flickor och kvinnor drabbas särskilt hårt inte minst på grund av restriktioner som hindrar dem från utbildning och från att yrkesarbeta utanför hemmet.

I kombination med befolkningsökning och de relativt stora resurser som lagts på militären blir konsekvensen sannolikt att IEA kommer att ha mycket begränsat utrymme att investera i till exempel utbildning, sjukvård och infrastruktur.

Mänskliga rättigheter

I en rapport publicerad av UNAMA⁷ under hösten konstaterades att IEA gjort sig skyldiga till omfattande brott mot mänskliga rättigheter, bland annat utomrättsliga avrättningar, bortförande, offentliga kroppsstraffningar och systematisk tortyr. Rapporten väckte starka reaktioner från IEA som hävdade sig vara förtalade.

Regler fortsatte att genomdrivas som hindrade kvinnors och flickors utbildning efter årskurs 6, samt begränsade möjligheten att röra sig i offentliga miljöer. Kvinnor var också fortsatt förbjudna, med vissa undantag inom till exempel hälsa och utbildning, att arbeta inom internationella organisationer. Under året har IEA vidare genomdrivit flera förbud som liknar de som fanns under

Levnadsvillkor

Opinionsinstitutet Gallup publicerar årligen en undersökning om människors upplevda levnadsvillkor i Afghanistan. I december rapporterades att endast 11% av kvinnor var nöjda med sin frihet och tillvaro, en minskning från 29% året innan och samtidigt den lägsta siffran uppmätt någon gång, någonstans i världen.

Källa: Freedom Fades, Suffering Remains for Women in Afghanistan (gallup.com)

UNAMA rapporterade i juni att hela 69% av alla kvinnor led av depression, isolering och känsla av förnedring.

Källa: UNAMA survey reveals only 4% of women support recognition of Taliban Govt in Afghanistan - Khaama Press

BNP i Afghanistan

2012: 663 USD/år och person

2019: 500 USD/år och person

2021: 369 USD/år och person

Källa: Världsbanken, valutakurser januari 2023

Uppgifter om BNP för 2022-23 saknas från Världsbanken, men UNDP uppskattar att BNP fortsatte minska med 3,6% under 2022, samtidigt som befolkningen ökade.

Källa: Afghanistan socio-economic outlook 2023 (undp.org)

talibanernas tidigare tid vid makten, exempelvis förbud mot att spela musik i offentliga miljöer, som vid bröllop.

Våld mot kvinnor i nära relationer och inom familjen förblir utbrett. Personer som arbetar med skydd av offren i olika avseenden riskerar hot och förföljelse. Jämställdhet, kvinnors rättigheter och flickors utbildning förblev genomgående mycket känsliga ämnen där diskussion och åsiktsbildning hämmas starkt av rädsla för repressalier. Trots det har både grupper och enskilda i Afghanistan i flera fall höjt sina röster, framför allt för rätten till utbildning.

Civilsamhället och media

Förutsättningarna för att försvara rättigheter, åstadkomma förändring och politisk organisering påverkades av styrets starkt negativa syn på det civila samhället. Det så kallade moderna organisationsväsendet, dvs främst formella registrerade organisationer, förknippas med västerländska intressen och ideal, men också med korruption, nepotism och ineffektivitet.

IEA genomdrev under året ytterligare regleringar av civilsamhället, och begränsade till exempel utrymmet för påverkansarbete. Styret meddelade även att inhemska organisationer inte längre skulle anses vara juridiska personer, samt att kvinnor inte längre fick ingå i dess styrelser och ledningar.

Det utrymme och de möjligheter som medier hade i landet fram till 2021, liksom mångfalden av lokala och närvaron av internationella medier, har minskat väsentligt och mest utanför storstäderna. IEA:s tolerans för granskande och kritisk journalistik är mycket begränsad, men medieföretagen drabbades möjligen ännu mer än andra företag av svårigheter med bristande finansiering och dåliga möjligheter till banköverföringar.

Kvinnors roll i media är mycket begränsad eller helt förbjuden i vissa provinser, vilket också innebär mindre bevakning av kvinnors liv och rättighetsfrågor. Enligt en rapport⁸ i slutet av året hade nästan 300, fler än hälften, av landets mediekanalet, lagt ner under de senaste två åren. Många journalister, särskilt kvinnliga reportrar, har förlorat sina jobb och många har lämnat landet. Under året registrerades enligt samma rapport 168 fall då anställda inom media dödades, hotades, arresterades eller utsattes för våldsam behandling. ›

~~~~~

7 Impunity prevails for human rights violations against former government officials and armed force members | UNAMA (unmissions.org)

8 168 Cases of Violence Against Journalists Recorded: AJC | TOLONews

”IEA fortsatte att hävda legitimitet, kräva omvärldens erkännande och ett hävande av sanktioner. Detta är dock fortsatt avlägset inte minst med hänvisning till mänskliga rättigheter, flickors tillgång till utbildning, och bristen på inkludering i landets styre.”

› Internationella relationer

IEA fortsatte att hävda legitimitet, kräva omvärldens erkännande och ett hävande av sanktioner. Detta är dock fortsatt avlägset inte minst med hänvisning till mänskliga rättigheter, flickors tillgång till utbildning, och bristen på inkludering i landets styre.

Flera internationella möten om humanitärt bistånd hölls under året. Omvärldens dialog med IEA sker med både stark ömsesidig misstro och en växande insikt om behovet av närvaro och representation. IEA i Kabul inbjöds endast till tre av alla de internationella möten och konferenser som hållits om Afghanistan; det var till möten arrangerade i Moskva, Oslo och Samarkand. Flera av landets tidigare ambassader i omvärlden fortsätter att hålla öppet, dock utan att representera den nuvarande staten. Under året öppnade IEA konsulat i bland annat Istanbul och Teheran, samt bemannade flera andra ambassader med egna representanter.

Endast ca 15 länder – grannländerna, men också bland andra Ryssland, Saudiarabien, Qatar och Japan – har fungerande ambassader i Kabul, dock utan att regimen erkänts. Ett antal västländer inklusive USA upprätthåller främst inofficiella kontakter genom IEA:s kontor i Doha, Qatar. Regimen i landet har i störst utsträckning fört dialog med grannländerna, till exempel i samband med det regionala mötet mellan utrikesministrar som hölls i april i Uzbekistan. På plats fanns representanter från Kina, Ryssland, Iran, Tadjikistan, Turkmenistan och Pakistan; samtliga

viktiga regionala aktörer, också med intressen i till exempel handelsutbyte.

Migration och utvisningar av afghaner fortsatte att spela en betydande roll i förhållande till grannländerna. Hela 1,9 miljoner människor⁹ beräknas ha återvänt till Afghanistan under året, den överväldigande majoriteten från Pakistan och Iran. Myndigheter i Pakistan anklagar afghaner för terrordåd i landet, men använder också tvångsdeportationerna som medel för att få IEA att agera mot talibanrörelsen i Pakistan. Bara under årets sista fem månader tvingade Pakistan över 470 000 afghaner utan dokumentation att lämna landet, ofta under hot om konfiskering av egendomar.

Något som blivit mindre uppmärksammat är att även Iran, där nästan fem miljoner afghaner lever och arbetar, bara under årets första nio månader tvingade över en halv miljon afghaner¹⁰ att lämna landet. De flesta av de ca tre miljoner afghaner som flydde Afghanistan efter talibanernas övertagande tog sig just till Iran.

De många internationella politiska kriserna under året, Ukraina, Israel och Gaza, Jemen med flera oroshärdar, gjorde att Afghanistan hamnade i medial, politisk och diplomatisk skugga. Även den internationella finansieringen av insatser påverkas väsentligt. UNOCHA rapporterade i juli 2023¹¹ att den internationella finansieringen till humanitära insatser i Afghanistan hade minskat till under hälften dittills under året. För 2024 beräknar UNOCHA att behovet kommer att motsvara drygt 32 miljarder kronor¹².

9 Afghanistan Humanitarian Needs and Response Plan 2024 (December 2023) | OCHA (unocha.org)

10 Iran deports 520,000 Afghan refugees in nine months – Pajhwok Afghan News

11 Afghanistan Critical Funding Gaps | OCHA (unocha.org)

12 Afghanistan Humanitarian Needs and Response Plan 2024 (December 2023) | OCHA (unocha.org)

Fakta om Afghanistan

	Afghanistan	Sverige	Källa
Uppskattad befolkning	42,2 miljoner	10,6 miljoner	UNFPA, 2023
Förväntad livslängd vid födsel	Kvinnor: 67 år Män: 61 år	Kvinnor: 85 år Män: 82 år	UNFPA, 2023
Andel av befolkningen 0-14 år 15-64 år 65 år	43% 55% 2%	17,2% 62,6% 20,2%	UNFPA, 2023
Antal barn per kvinna	4,4	1,7	UNFPA, 2023
Mödradödlighet per 100 000 levande födselar	620	5	UNFPA, 2020
Barnadödlighet under 5 år, per 1000	56	2	Världsbanken/UNICEF, 2021
BNP per capita och år	368,8 USD	61 028,7 USD	Världsbanken, 2021
CO2 utsläpp per capita	0,2 ton	3,2 ton	Världsbanken, 2020

Källa: World Population Dashboard -Afghanistan | United Nations Population Fund (unfpa.org)

Källa: Levels and trends in child mortality - UNICEF DATAemissions

Källa: CO2 emissions (metric tons per capita) | Data (worldbank.org)

Statistik – ungefärlig eller felaktig

Statistiska uppgifter om Afghanistan är i bästa fall är ungefärliga. Uppgifterna om befolkningsstorlek är uppskattningar och uppgifter om sociala faktorer som utbildning, hälsa eller ekonomi drabbas av samma eller ackumulerade fel.

Den svenska regeringen presenterade i december *Bistånd för en ny era*, en reformerad agenda och strategisk inriktning för det svenska biståndet. Instruktionen till biståndsmyndigheten Sida anger ett tak om 530 miljoner kronor till Afghanistan för 2024.

I november 2023 presenterade FN en rapport med förslag till hur det internationella samfundet övergripande ska hantera situationen i Afghanistan och förhålla sig till landets styre, inklusive tillsättandet av ett särskilt sändebud. Landets viktigaste relationer fortsatte under året att

vara med grannländerna, inklusive Kina och Ryssland. För civilbefolkningens skull är det bara att hoppas att ett brett accepterat förhållningssätt kan bereda väg för fungerande dialog och relationer också med andra stater.

Kombinationen av omvärldens minskande intresse till följd av andra kriser, ökade behov av humanitära insatser, minskande finansiering, och talibanernas fortsatta dogmatism, gör framtidsutsikterna för den afghanska befolkningen mycket oroande. ■

Kontexten påverkar SAK

”Konflikter i landet har historiskt ofta haft en tydlig stad-land-dimension, med ambitioner att centralisera makt, resurser och värderingar.”

Förvärrad fattigdom:

Allt fler människor behöver och söker sjukvård. Humanitär kris, naturkatastrofer, klimatförändringar och så kallade *negative coping strategies* ger långsiktiga effekter i form av avhopp från utbildning, ökad ohälsa och fler funktionsnedsättningar, vilket i sin tur ökar kraven på SAK.

Finansiering:

I Sverige och flera andra länder rör sig politiken mot en mer negativ syn på utvecklingsarbete, till förmån för humanitärt stöd och bistånd som ett instrument för egna intressen.

Staten och talibanerna:

Talibanrörelsen är inte enhetlig, den består av flera maktcentra och intressen och påverkas av utvecklingen inom och utanför landet. Makten utgår från den andlige ledaren (Amir al-Mu'minin) Hibatullah Akhundzada i Kandahar och det religiösa råd han omger sig med. Mot hans påbud står i viss utsträckning andra intressen och sfärer, både inom talibanrörelsen i sig och inom staten. IEA fortsatte under året att strategiskt öka sitt inflytande över FN:s, NGO:er och omvärldens resursfördelning och verksamhet i Afghanistan. För SAK innebär det svårigheter med rekrytering och visum, krav från lokala makthavare om hur insatser ska genomföras, eller krav från myndigheter att få påverka tillsättningar av tjänster. Mandat och ansvar är otydliga, myndigheter och departement hänvisar återkommande till påbud från talibanernas ledning, ofta utan förtydliganden.

Lokal och central förvaltning:

Konflikter i landet har historiskt ofta haft en tydlig stad-land-dimension, med ambitioner att centralisera makt, resurser och värderingar. Talibanerna fortsatte stärka sina parallella system för att genomdriva beslut, till exempel genom att inrätta råd i provinserna, underställda ledningen i Kandahar. Påbud lämnar ofta mycket öppet för lokala beslut och praxis.

Civila samhället:

IEA:s negativa syn på det civila samhället påverkar framför allt SAKs möjlighet att stödja påverkansarbete. SAK stödde under året 21 lokala organisationer med metod- och kapacitetsutveckling. Många av dem fick det dock allt svårare att bedriva sin verksamhet till följd av olika förbud och begränsningar.

Konflikt och våld:

Konfliktnivån var fortsatt låg under året. De flesta konflikter är lokala och löses vanligen genom diskussioner mellan byäldsten, imamer och myndigheter. Låg konfliktnivå påverkar till exempel rörlighet och därmed människors möjlighet att söka vård. Risken för ny konfliktodynamik är dock stor, inte minst i samband med sämre tillgång till vatten, återvändande migranter, utvinning av naturresurser, och IEA:s politik gentemot etniska och religiösa minoriteter. ■

Tre kriser: Kvinnor i arbetslivet, nationalisering av skolan och Sverige bilden

Under 2023 drabbades SAK av inte mindre än tre olika men samverkande kriser. Den första kom redan den 24 december 2022 när IEA meddelade att afghanska kvinnor helt förbjöds att arbeta för icke-statliga organisationer, däribland SAK.

MÅNGA SAMHÄLLSTJÄNSTER INOM bland annat utbildning, rehabilitering och hälso- och sjukvård genomförs av organisationer, och kvinnor är absolut nödvändiga för att insatser ska nå ut till kvinnor.

SAK inledde omedelbart och i samarbete med andra organisationer en dialog med IEA för att häva beslutet, eller i alla fall utverka undantag. Efter några dagar meddelades undantag för hälso- och sjukvård och delar av andra sektorer, men beslutet fick ändå svåra konsekvenser. Förbudet kommunicerades skriftligt, men undantagen meddelades endast muntligt vilket skapade ytterligare osäkerhet och försvårade rekryteringen av kvinnlig personal.

Redan tidigare utfärdade påbud innebar att SAKs kvinnliga medarbetare förväntas bära täckande kläder, inte arbeta i samma rum som manliga kollegor med mera. SAK har skyldigheten och ansvaret att försvara rättigheter och att inte bidra till exkludering eller diskriminering, vilket ofta innebär en mängd svåra överväganden. De verksamheter som inte kan genomföras för både män och kvinnor på grund av diskriminerande restriktioner pausades. Vid slutet av året gällde fortfarande förbudet, men då breda undantag gällde för SAKs största verksamhetsområden utbildning och vård så kunde de flesta insatserna fortsätta. De flesta kvinnor anställda vid SAKs kontor har behövt

arbeta från hemmet under året, men en del har kunnat arbeta från särskilt inrättade arbetsplatser.

Nationalisering av skolor

Nästa kris utlöstes den 6 juni när utbildningsministeriet meddelade att alla internationella organisationer skulle lämna över sina skolor till lokala organisationer, alternativt till provinsiella utbildningsmyndigheter. Av ca 6–8 miljoner barn i skola gick förra året uppskattningsvis ca 0,6–0,8 miljoner i skolor som drivs av organisationer. Bland dessa var SAK med ca 130 000 elever med god marginal den enskilt största.

Beskedet innebar ett hårt slag mot SAK då utbildning i decennier varit ett av organisationens viktigaste arbetsområden och den enskilt viktigaste insatsen för långsiktig och hållbar utveckling. Skolor ger ett forum för många former av kapacitetsutveckling, och SAKs trovärdighet och tyngd i frågor om utbildning bottenar i lång erfarenhet. Med tiden har utbildning i Afghanistan, framförallt av flickor, blivit en stor del av SAKs identitet.

En teknisk kommitté bildades av utbildningsministeriet, genom vilken SAK tillsammans med UNICEF, UNESCO, Rädda Barnen med flera försökte påverka beslutet. Samtidigt inleddes arbete med att ta fram en strategi för en ›

”Beskedet innebar ett hårt slag mot SAK då utbildning i decennier varit ett av organisationens viktigaste arbetsområden och den enskilt viktigaste insatsen för långsiktig och hållbar utveckling.”

- › möjlig fortsatt roll för SAK inom utbildningsväsendet och på bästa sätt ta vara på kompetens och kunskap inom organisationen.

Närmare 900 klasser i provinserna Ghazni, Paktika och Takhar, vilka SAK på förfrågan av UNICEF tagit över från andra organisationer, lämnades tillbaka till UNICEF i september.

Under hösten kom nya besked från IEA. Trots att det tidigare sagts att skolor skulle lämnas över till lokala organisationer, och att det framställt som en möjlig väg att SAK själv skulle bilda en sådan organisation för att ta över SAKs skolor, var beskedet nu att alla skolor skulle lämnas över till provinsernas respektive utbildningsmyndigheter. Vägen framåt var vid årsskiftet fortfarande mycket oviss, men IEA tar ett allt tydligare grepp om utbildningen i landet.

Sverige bilden och ett nytt namn i Afghanistan

Från vintern till sommaren 2023 brändes kopior av Koranen som avsiktliga politiska provokationer vid ett antal allmänna sammankomster i Sverige. Manifestationerna utlöste i förlängningen den tredje krisen under året och den kanske svåraste någonsin för SAK. Eldningarna upprörde muslimer och protester genomfördes i många länder, inklusive Afghanistan, där SAK drabbades särskilt på grund av sitt namn, vardagligt kallat ”*Committa Sweden*” och snabbt förknippades med bränningarna.

Den 11 juli meddelade emiren Hibatullah Akhundzada genom sin talesperson att ”*alla Sveriges aktiviteter i landet skulle stoppas*” till dess att muslimer bads om förlåtelse för det inträffade. SAK aktiverade krisorganisation och sökte omedelbart dialog med myndigheter och IEA:s ledning. Målet var att tydliggöra att SAK inte representerar den svenska staten samt att få beslutet hävt. SAKs styrelse höll

flera extra möten under sommaren och hösten. Beslutet kommunicerades dock från Kandahar med tydlig religiös auktoritet, vilket gör det väsentligt svårare att ändra.

SAK påverkades kraftigt. Kliniker för rehabilitering och flera kontor tvingades stänga, utsända evakuerades, resor, utvärderingar, uppföljning och leveranser påverkades i stor omfattning. Även om många insatser fortsatte genom lokala överenskommelser eller myndigheters överseende så omöjliggör förbudet SAKs arbete på sikt.

SAK identifierade att det väsentligaste i krisen var våra *skyldigheter mot anställda och målgrupper, samt att upprätthålla kapacitet och insatser*. I dialogen med det så kallade de facto-styret framgick snart att ordet ”*Swedish*” stod i vägen för talibanernas ledning. SAK prövade idén om att tydliggöra åtskillnaden mellan den svenska staten och SAK genom en namnändring i Afghanistan och fick indikationer på att det skulle innebära att förbudet lyftes.

I augusti beslöt SAKs styrelse att SAK i Afghanistan skulle börja arbeta under namnet ”*Solidarity Committee for Afghanistan*”, för att bekräfta SAKs engagemang och beslutsamhet att fortsätta arbeta för civilbefolkningen. Beslutet följdes av ett extra årsmöte 6 februari 2024 som första steget för att också formellt i stadgarna ändra SAKs namn på engelska.

Det bedömdes som sannolikt att SAK utan en namnändring skulle behöva lägga ner allt arbete, säga upp anställda och att miljoner människor skulle påverkas, även om inte heller ändringen av namnet i sig garanterar normalisering. Den formella processen att registrera det nya varumärkesnamnet med Ministry of Economy i Afghanistan pågår fortfarande efter årsskiftet, liksom arbetet med att få stoppet formellt hävt. ■

1: Hälsa

Situationen

- Behovet av hälsovård och rehabilitering fortsatte stiga i takt med återvändande flyktingar, humanitär kris och befolkningsökning.
- Upp emot en halv miljon som förvisats från Pakistan återvände över gränsen till Afghanistan, många med akuta behov av hälsovård, bland annat för undernäring.
- 8,4 % av befolkningen beräknas leva med funktionsnedsättning¹³. 70% av dessa har inte tillgång till hjälpmedel eller rehabilitering.
- En kraftig ökning av antalet fall av malaria inträffade i provinsen Nuristan.

SAKs mål

- Bättre och mer rättvis tillgång till hälsovård, näring och rehabilitering.
- Förbättrad kvalitet och mer inkluderande hälsovård.
- Kunskap hos målgrupper avseende t ex näring, sanitet och vikten av assisterad förlösning.
- Större förmåga hos lokala organisationer att arbeta för målgruppernas inflytande och deltagande.

Under 2023

- SAK tog emot över 2,5 miljoner patientbesök i Wardak och Nuristan, varav 55,4% var kvinnor.
- SAK tog emot 26 696 patienter för rehabilitering, varav 35,7% kvinnor.
- 40 barnmorskor examinerades genom SAKs utbildning och utlokaliseras till mottagningar.

Utvecklingen 2023

Den humanitära krisen medförde ökade behov under året, men SAKs insatser påverkades också starkt av flera yttre faktorer. Förbudet för kvinnor att arbeta i internationella organisationer möttes med omedelbar dialog och försök till påverkan. Till slut kunde SAK och andra organisationer utverka undantag för hälsoarbetare, men förbudet försvårade till exempel utbildningar och uppföljning. Särskild uppmärksamhet ägnades under våren åt kvinnors arbetsmiljö och att behålla personal genom att tillhandahålla separat kontorsutrymme, transport, identitetskort och möjligheter att arbeta hemifrån.

IEA:s suspendering av SAK från juli innebar ytterligare hinder, även om kliniker och sjukhus kunde fortsätta verka då de klassas som livsviktiga insatser.

De flesta av SAKs verkstäder för fysisk rehabilitering av människor med funktionsnedsättningar stängdes av lokala myndigheter. Uppsökande verksamhet och rehabilitering i hem på landsbygden kunde i huvudsak fortsätta, men med svårigheter. SAK utestängdes också i

många fall från planeringsmöten och annan samordning med myndigheter.

Myndigheternas inblandning ökade under året, särskilt avseende rekrytering, upphandling och genom oaviserade besök. Samtidigt har myndigheter i stor utsträckning förhindrat SAKs egna utvärderingar och uppföljning. Systematisk insamling av data blev mycket svår, vilket bland annat innebar att utvärderingen av den förra strategiska perioden (2019-23) inte kunde genomföras. En utvärdering som dock kunde genomföras avsåg rehabilitering integrerad i hälsovården. Av över 900 patienter menade 89% av männen och 82% av kvinnorna att de var mycket nöjda med hjälpmedel och rehabilitering.

Mödra- och barnavårdsmottagningar i provinsen Samangan lämnades över till UNICEF efter att lokala myndigheter tvingade SAK att stänga. SAK prioriterade att målgrupperna inte skulle drabbas och mottagningarna kunde drivas vidare av en lokal organisation.

SAK betonar förebyggande hälsa och kunskap hos målgrupperna. Exempel är undervisning i läsning med ›

¹³ Afghanistan Humanitarian Fund Annual Report 2022 | OCHA (unocha.org)

SAKs läkare undersöker Kainat, 8 år, i flyktinglägret vid Torkham nära gränsen till Pakistan. Foto: Zabihullah Shinwari

- › hälsoinformation riktad mot kvinnor i reproduktiv ålder. Detta är också ett exempel på verksamhet som myndigheterna inte prioriterar, och flera klasser förbjöds fortsätta under året. Många kunde dock återupptas efter att lokalsamhällen agerat och själva vänt sig till myndigheterna.

Civilsamhället under hård press

Det afghanska civilsamhället inom hälsoområdet är under hård press från IEA, men även som en konsekvens av internationella sanktioner mot IEA, vilket hindrar finansiering. Inte mindre än 15 SAK-stödda organisationer för personer med funktionsnedsättning hindras verka av myndigheter och sanktioner.

IEA har visat betydande motstånd mot olika yrkesförbund, men det afghanska barnmorskeförbundet som länge stötts av SAK fick under året sin verksamhetslicens, vilket är en väsentlig framgång. SAK fortsatte stödja organisationen som under året gjorde flera framsteg, bland annat genom egen insamling och partnerskap med myndigheter. Även stödda organisationer för fysioterapeuter respektive ortopedier och protestekniker gjorde framsteg inom ledarskap, förvaltning och påverkan.

En erfarenhet är att IEA är mindre benägna att stoppa insatser av sjuksköterskor och barnmorskor, och just dessa

har jämförelsevis bättre tillgång till de viktiga målgrupperna flickor och kvinnor. På medellång sikt är därför kvinnliga hälsoarbetare mycket viktiga inte bara i egen rätt, utan också då de i viss mån kan lindra bristen på läkare i hälso- och sjukvårdssystemet.

Ansvar för Nuristan lämnades över

Under året rådde ibland brist på läkemedel och andra nödvändiga resurser då UNICEFs leveranser drabbades av förseningar. Personalomsättningen var fortsatt hög främst i Nuristan, en provins SAK tog över ansvaret för under 2021. Resurser och infrastruktur i provinsen var då mycket eftersatta och tillgången till vård minimal. SAK förbättrade resultaten för provinsen vid varje mätning som myndigheter gjort sedan övertagandet. Tyvärr räckte inte detta då bedömning inför myndigheternas upphandling baseras på ett genomsnitt över tid, och SAK förhindrades därmed från att förlänga avtal efter årsskiftet 2024, och lämnade provinsen till annan aktör.

En stor del av planerade nivåer och mål avgörs av UNICEF och WFP, där erfarenheten visat att det är mycket svårt att i förväg uppskatta antalet fall av till exempel undernäring. ■

Huvudsakliga insatser 2023

	Wardak	Nuristan
Uppskattat antal invånare	670 000	167 000
Sjukhus	3	0
Vårdcentraler	77	37
Hälsoposter	378	168

SAK ANSVARADE UNDER året för den offentliga vården i provinserna Wardak och Nuristan. Ansvaret omfattade bland annat sjukhus, kliniker och så kallade hälsoposter, små mottagningar med en kvinnlig och en manlig hälsoarbetare. SAK driver två större sjukhus i Maidan Shar respektive Saydabad, samt ett mindre med ett 20-tal bäddar i Tangi Saidan.

Utöver ovan omfattar SAKs insatser bland annat:

- Alfabetisering med hälsoinformation riktad mot kvinnor i reproduktiv ålder
- Stöd och kapacitetsutveckling till yrkesföreningar och lokala organisationer
- Kvalitetsförbättringar inom vården
- Utveckling bl a uppföljning, mentorskap, vidareutbildningar och tekniska system inom vården.
- Rehabilitering av funktionsnedsättningar integrerad i hälsovården.
- Tillgång till rent vatten, vattenledningar, utbildningar inom hygien och sanitet.
- Mödra- och barnvårdsmottagningar
- Omfattande insatser mot undernäring
- Utbildning av barnmorskor

	Utfall	Plan
Sammanlagt antal patientbesök i Wardak och Nuristan, varav 55,4% kvinnor. Uppskattad sammanlagd befolkning ca 837 000.	2 562 000	2 353 000
Barn under 5 år behandlade för akut undernäring.	35 590	56 459
Gravida och ammande kvinnor behandlade för undernäring.	29 886	24 439
Antalet patienter vid akut insats i flyktingläger vid gränsen mot Pakistan, nov–dec 2023. 51% var kvinnor, 27% var barn under 5 år. På SAKs mottagning för undernärda föddes under perioden 9 barn.	11 911	Inte planerad
Nybyggda kliniker och hälsoposter	15	17
Kliniker som renoverats eller gjorts tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. I renoverade kliniker förbättrades vattentillgången, och avfallshanteringen. Solpaneler installerades och träd planterades.	37	37
Kvinnor som nåtts av rådgivning om näring och amning	205 181	215 682
Människor som försetts med tillgång till dricksvatten	64 300	101 120

2: Utbildning

Situationen

- Flickor var fortsatt förbjudna att gå i skola efter årskurs 6.
- 75% av alla barn med funktionsnedsättningar uppskattas vara utestängda från skolgång.
- 40,2% av alla män och 59,8% av kvinnor uppskattas inte kunna läsa¹⁴.
- IEA meddelade att alla skolor drivna av internationella organisationer ska nationaliseras

SAKs mål

- Bättre tillgång till inkluderande utbildning i en säker miljö.
- Högre kvalitet på undervisningen.
- Bättre ledning på alla nivåer inom skolväsendet.
- Stärkt civilsamhälle inom utbildning.

Under 2023

- SAK kunde öppna nästan hälften av skolorna med årskurs 7–12 även för flickor i början av året. Under året fick dock de flesta stängas ner.
- Många skolor och lärare lämnades över till andra genomförare, antalet klasser minskade från 3 600 till 2 700 vid slutet av året.
- Trots utmaningar i rekrytering hade SAK en lärarstab med ca 35% kvinnor.
- 3 277 barn genomgick förberedande utbildning för barn med funktionsnedsättning.

14 literacy-afghanistan-fact-sheet-2021.pdf (unesco.org)

Utvecklingen 2023

SAKs utbildningsprogram drabbades direkt av samtliga tre externt drivna kriser under året – förbudet mot kvinnor i NGOs, suspenderingen av SAK och nationaliseringen av skolor (läs mer på sid 20).

IEA visade inga tecken på att dra tillbaka sitt förbud mot utbildning av flickor och kvinnor efter årskurs 6. Tvärtom genomdrevs förbudet alltmer effektivt, och lokala myndigheter blev mindre flexibla. Utbildningsministeriets revidering av läroplanen (i praktiken av läroböcker) fortsatte men inget har ännu godkänts eller publicerats.

SAKs insatser får inte bidra till diskriminering. Till följd av att drygt 4 300 flickor tvingades avbryta studierna behövde SAK därför också avbryta skolgången för nästan 550 pojkar. Drygt 1 000 av dessa var elever med funktionsnedsättning, varav 44,6% flickor.

Utvecklingen avseende utbildning för flickor är särskilt nedslående med tanke på att antalet flickor i så kallade coaching-classes fortsatte öka fram till IEA:s suspendering av SAK. I Ghazni och Paktika kunde SAK öppna ytterligare skolor och antalet elever ökade fram till dess att skolorna lämnades över. Bland elever med funktionsnedsättning

ökade den i särskilt hög grad. Efterfrågan är stor och SAKs insatser inom utbildning fungerar.

SAK ser att den humanitära krisen får effekter på utbildning. Fler pojkar hoppar av för att i stället bidra till försörjning. Att antalet flickor fortsatte öka tillskrivs främst ökningen av kvinnliga lärare.

Nationalisering av skolor

Den 6 juni meddelade utbildningsministeriet att alla internationella organisationer med kort varsel skulle lämna över sina skolor till lokala NGOs. Under hösten kom nya beslut om att de i stället skulle lämnas över till myndigheterna.

Suspenderingen av SAK från juli innebar bland annat att lokala myndigheter beordrades att inte hålla möten eller träffa SAKs personal. Kombinationen med det föregående beslutet om nationalisering av skolor innebar att lokala myndigheter pressade SAK hårt att lämna över eller pausa aktiviteter. I många fall kunde SAK dock förhandla lokalt, fördröja och hålla skolor öppna med variationer och tillfälliga pauser fram till höstterminens slut. Uppföljning och stöd till lärare och rektorer fick i de flesta fall skötas på distans.

Barn i byskoleklass i byn Gazak, i provinsen Bamiyan. Klassen använder teknik som en del i EdTech-projektet finansierat av Postkodlotteriet. Foto: Mohammadullah Kamal

I september lämnade SAK över ca 900 klasser i provinserna Takhar, Paktika och Ghazni till lokala organisationer via UNICEF. Vid slutet av året hade SAK lämnat över alla skolor i provinserna Balkh och Samangan, där påtryckningar från lokala myndigheter varit särskilt hårda. I övriga 12 provinser beräknas överlämningen pågå långt in i eller under hela 2024.

Stöd till skolråd och lärarförbund visade sig vara mycket värdefullt i samband med de många restriktionerna under året. Råden kunde i viss utsträckning kompensera för svårigheterna med uppföljning samt påverka myndigheter. Då det är tydligt att nationaliseringen av utbildning kommer att ske började SAK revidera strategin för utbildning med sikte på en framtida roll inom kapacitetsutveckling, tekniskt stöd till lokala organisationer och kompletterande insatser inom sektorn.

Utmaningar

SAK är en av få organisationer som främjar inkluderande utbildning i landet och den enda som tillhandahåller förberedande utbildning för barn med funktionsnedsättningar. Utvecklingen inom utbildningssektorn riskerar att slå hårt mot barn med funktionsnedsättningar som har inkluderats i vanlig skolgång om inte stödet kan upprätthållas.

Uppföljning och utvärderingar var svåra att genomföra efter suspenderingen i juli. Även här finns en tydlig effekt av IEA:s påbud; manliga anställda kan inte följa upp utbildning av flickor, och anställda kvinnor hindras ofta från att

resa och besöka skolor. SAK kunde dock konstatera att andelen elever med godkända betyg från årskurs 4 och 6 låg kvar på samma nivå som föregående år, något lägre för pojkar och något högre för flickor. Resultat från årskurs 9 saknas på grund av suspenderingen.

Endast i fyra provinser kunde lärarnas metoder utvärderas under året. Där använde dock 86% av lärarna bättre undervisningsmetoder, en ökning med 5% från föregående år.

På grund av suspenderingen kunde nästan ingen kapacitetsutveckling genomföras av lokala utbildningsmyndigheter och skoladministratörer utsedda av IEA. Även om de flesta inom myndigheterna har arbetat sedan före IEA:s övertagande av makten, vilket bidrar till viss stabilitet, så har mer nyligen utnämnda administratörer oftast lägre formell utbildning.

På grund av förbud mot utbildning för kvinnor behövde SAKs utbildning för lärarutbildare (TEMP) skjutas upp till 2024. Inom ett annat projekt, MATPD, kunde 7 kvinnor och 8 män slutföra ett 10 månader långt stipendieprogram inom forskning och utveckling av pedagogik i klassrum. Liksom inom hälsovård är lokalt civilsamhälle inom utbildning motarbetat. Licenser förnyas inte och sanktioner hindrar överföring av medel. SAK nådde därför få mål inom detta område. Fackförbundet Sveriges Lärare beviljade dock stöd till Afghanistans nationella lärarförbund under året, som också förbättrade förvaltning och den egna kapaciteten till finansiering. ■

Huvudsakliga insatser 2023

SAKs insatser omfattar bland annat:

- Bybaserade skolor, också för barn i nomadfamiljer.
- Så kallade coaching classes för flickor årskurs 7–12.
- Förberedande och inkluderade skolgång för barn med funktionsnedsättning
- Förbättring av skolbyggnader, inklusive vattenförsörjning och sanitet
- Fortbildning av lärare och skolledare
- Lärarutbildningsprogram
- Stöd till yrkesförbund och lokala skolråd
- Tillgång till rent vatten, vattenledningar, utbildningar inom hygien och sanitet.

Exempel på utfall inom utbildning	Utfall	Plan
Totalt antal elever inom SAKs utbildningsprogram, varav 66% flickor	127 058	131 807
Barn med funktionsnedsättning i skolförberedande insatser, varav 40,2% flickor. Omfattade 241 barn med synnedsättning, 1323 barn med hörselnedsättning och 1713 barn med intellektuell funktionsnedsättning.	3 277	3 602
Lärare i kompetensutveckling om inkluderande skolgång och specialpedagogik, varav 46,3% kvinnor	908	971
Skolor i pilotförsök med tekniska hjälpmedel som surfplattor, telefon och radio	20	30
Elever som genomgått hälsoundersökning, varav 61,3% flickor	14 146	15 815
Andel av skolor för elever från årskurs 7 och uppåt som hållits öppna.	47%	100%
Medlemmar i skolråd som fått utbildning i utvärdering / revision, även kallad Social Audit, varav 49,2% kvinnor. Övriga planerade utbildningar av skolråd ställdes helt in.	67	200
Elever som fick särskild information och ett kit för mens-hygien	10 046	9 044

3: Landsbygdsutveckling

Situationen

- Afghanistan är bland de länder i världen där klimatförändringarna sker snabbast, samtidigt som resurserna till anpassningar är mycket små.
- Över 25 miljoner människor behöver använda mer än 90% av sina inkomster till mat. Hela 6 miljoner lever på gränsen till svält¹⁵.
- Cirka 90% av personer med funktionsnedsättning saknar inkomst¹⁶, bland kvinnor ännu fler då deras möjligheter till arbete utanför hemmet är mycket begränsade.

SAKs mål

- Bättre möjligheter till försörjning för SAKs målgrupper
- Större möjlighet att anpassa sig till klimatförändringar och minska risken vid naturkatastrofer
- Att det lokala civilsamhället bättre kan mobilisera målgrupperna och arbeta för rättvis tillgång till olika tjänster
- Att aktörer bättre ska leva upp till sina skyldigheter och öka sin kapacitet att genomföra tjänster

Under 2023

- Behövde många insatser avbrytas till följd av IEA:s beslut att suspendera SAK
- Fler än 132 000 människor fick förbättrad tillgång till dricksvatten

Utvecklingen 2023

En majoritet i Afghanistan lever främst av jordbruk och boskapsskötsel på landsbygden. Humanitär kris med högre kostnader för mat och bränsle slår hårt mot många som redan förlorat sin inkomst. Hushåll ledda av kvinnor samt personer med funktionsnedsättning är de allra mest utsatta på grund av kombinationen av fattigdom, diskriminering och fördomar.

SAKs insatser syftar till att skapa motståndskraft vid kriser, både för enskilda och för hela lokalsamhällen. Bättre förutsättningar för inkomst och säkrare avkastning från jordbruk är centralt. Men dessa insatser är också kanske de som påverkats allra mest av IEA:s beslut att suspendera SAK. Även förbudet för kvinnor att arbeta för internationella NGOs går direkt ut över målgrupperna.

Huvuddelen av alla planer kunde genomföras från januari till juni. Från juli avbröts däremot nästan alla insatser inom till exempel kapacitetsutveckling och yrkesutbildning till följd av IEA:s suspendering av SAK. Många

insatser är i form av utbildning främst riktad till kvinnor, vilket IEA varit särskilt benäget att stoppa. Till exempel kunde endast 4% av planerade yrkesutbildningar genomföras. Ett av få positiva resultat var att antalet engagerade i spar- och låneföreningar ökade något under året jämfört med föregående, även om det planerade målet var långt ifrån att uppnås.

Katastrofinsatser, akut försörjningsstöd och infrastruktur för vatten

Då klimatförändringarna går särskilt snabbt i Afghanistan är behovet av anpassningar akut. Tillsammans med byrå kunde SAK under året återskapa eller anlägga exempelvis diken och hinder för översvämningar, eller plantera träd för att stoppa jorderosion.

Den humanitära krisen gjorde att SAK med finansiering från FN riktade ytterligare insatser mot de mest sårbara grupperna. Bland annat fick över 7 200 hushåll stöd genom *cash-for-work*, genom vilket 17 000 diken kunde

15 UK Aid to Afghanistan Information Note May 2023

16 World Institute of Disability (2021)

Under 2023 lämnade SAK över vattenprojektet i provinsen Takhar till lokalsamhället. Byn Termansai har nu tillgång till rent dricksvatten.
Foto: Sayed Quadratullah Attaye

- › färdigställas. Resultatet är både akut stöd till familjer som ofta är på gränsen till svält, förbättrad bevattnings samt minskad risk för störtfloder, erosion och översvämmad jordbruksmark.

Sedan IEA kom till makten 2021 har kopplingen mellan fredsbyggande och humanitära respektive utvecklingsinsatser blivit allt tydligare. Den humanitära krisen fördjupas, klimatförändringarna får allt allvarigare effekter, och både lokala och regionala konflikter trappas upp. Kontantstöd för arbete med att förebygga till exempel översvämmningar eller erosion är livräddande på kort sikt och ger bättre motståndskraft på längre sikt.

Lokala råd fortsatt viktiga

Under två decennier har de byråder som är SAKs främsta samarbetspartners stärkts för att fylla också en formell roll i relation till staten. Efter talibanernas maktövertagande blev rådets roll osäker och de erkänns inte av IEA. Kvinnors roll och inflytande i råden har också minskat väsentligt. Trots detta kunde ändå 25 byråder stödjas delvis enligt plan. Andelen medlemmar som nåddes av kapacitetsutveckling var dock väsentligt lägre än planerat.

Många insatser under året var bara möjliga efter kontakter mellan SAK, lokalsamhällen och lokala myndigheter.

Byråden var helt avgörande för att påbörjade insatser inom vatten och sanitet, byggnation och försörjning kunde slutföras, även i de fall nya insatser inte tilläts.

SAK stödde under året 105 självhjälpgrupper för personer med funktionsnedsättningar med bland annat utbildning i opinionsbildning, ledarskap och administration. Däremot kunde endast 1 av 17 formella organisationer för personer med funktionsnedsättning ta emot tekniskt och ekonomiskt stöd. Detta på grund av restriktioner från lokala myndigheter.

Risker för diskriminering vid distribution av livsmedel

Enligt beslut av IEA fick endast män delta vid distribution av livsmedel, i många provinser något som påtagligt ökar risken för mindre tilldelning till kvinnor.

IEA:s suspendering av SAK innebar att flera planerade utvärderingar och uppföljningar inte kunde genomföras. Det innebar till exempel att effekten av yrkesutbildningar blev svår att följa. Men mot bakgrund av tidigare års utvärderingar är det känt att deltagarna i högre grad yrkesarbetar efter utbildningen, liksom att det har något större effekt på kvinnors liv än på mäns. ■

Huvudsakliga insatser 2023

SAKs insatser omfattar bland annat:

- Stöd till förbättrade försörjningsmöjligheter genom bland annat yrkesutbildningar, uppstartsstöd, tillgång till lån, yrkesutbildningar och producentföreningar.
- Förbättring av livsmedelsförsörjning, konstruktion av småskalig bevattning och marknadsstrukturer.
- Insatser för att förebygga konsekvenser av katastrofer, anpassning till klimatförändringar. Detta omfattar bland annat konstruktion av vattenavrinning, planering av träd mm.
- Katastrofinsatser i form av mat, kontanter och akut försörjningsstöd.
- Stöd till byråd och lokala organisationer för personer med funktionsnedsättning för att de bättre ska kunna arbeta för delaktighet och rättvis tillgång till tjänster

Exempel på utfall inom landsbygdsutveckling	Utfall	Plan
Medlemmar i byråd som nåtts med kapacitetsutveckling, varav 26,3% kvinnor.	556	4 303
Personer som engagerades i nya spar- och låneföreningar, varav 53,3% kvinnor.	11 063	17 750
Personer som genomgick yrkesutbildning, varav 63,1% kvinnor	103	2 432
Personer i utbildning om förbättrad produktion inom jordbruk, varav 26,7% kvinnor.	305	1 141
Hushåll som under året kunde försees med tillgång till toaletter.	1 090	2 305
Personer som både fått tillgång till dricksvatten och nåtts av utbildning i vatten och sanitet	64 300	101 120

4: Engagemang

Situationen

- De tre kriser som påverkade SAKs biståndsverksamhet negativt under året, hade även negativ påverkan på förmågan att kommunicera verksamheten och skapa engagemang och stöd.
- Möjligheterna att arbeta med påverkan i Afghanistan minskade kraftigt.
- Det mediala intresset i Sverige för situationen i Afghanistan minskade till följd av kriser och krig i andra delar av världen.
- Fortsatt starkt stöd i Sverige från en kärna av medlemmar och lojala månadsgivare, samtidigt minskade allmänhetens stöd för svenskt bistånd till Afghanistan.

SAKs mål

- Ökat politiskt engagemang för människors rättigheter i Afghanistan.
- Ökat stöd bland allmänheten för människors rättigheter i Afghanistan.

Under 2023

- Allmänhetens stöd för svenskt bistånd till Afghanistan minskade med 9 procentenheter till 42 procent av befolkningen.
- I Afghanistan sattes många aktiviteter inom kommunikation och påverkan på paus efter den 11 juli.
- Insamlade medel från privata givare i Sverige sjönk med 20 procent.
- Ett stort antal seminarier och andra arrangemang genomfördes av både SMO och av SAKs lokalföreningar.

Utvecklingen 2023

Året började med att SAK gick ut med att delar av verksamheten måste pausas, på grund av IEA:s förbud för kvinnor att arbeta för internationella organisationer. I juli kom ännu ett besked om att verksamhet pausades, då på grund av IEA:s reaktion på koranbränningarna i Sverige. Förutom att inställd verksamhet gav mindre innehåll att kommunicera, bedömdes vissa ämnen och aktiviteter som särskilt känsliga och i vissa regioner bedömdes det tidvis som riskabelt för kommunikationspersonal att samla in material i fält.

SAKs påverkansaktiviteter i Afghanistan gick ofta inte att genomföra och många av våra samarbetspartners, som vi tidigare gett stöd i deras påverkansarbete, kunde inte heller arbeta som vanligt. Till skillnad från tidigare år, bedömde SAK flera gånger att läget var för känsligt för att ge intervjuer, och kunde därmed inte heller föra fram påverkansbudskap i media.

Inställda projekt och aktiviteter

Under större delen av året kunde inga resor göras från Sverige till Afghanistan, vilket påverkade möjligheterna för kommunikations- och påverkanspersonal att genomföra projekt och kompetensutveckling tillsammans. Ett projekt att ta fram ett hundratal profilbilder för insamling och varumärkesarbete fick ställas in helt, likaså ett projekt att genomföra digitala fältbesök för svenska beslutsfattare, journalister och SAK-medlemmar.

Kommunikations- och påverkansarbetet påverkades också av att Sveriges regering drog in stödet till informationsarbete i Sverige, vilket också påverkade SAK. Det indragna stödet kan ses som ett uttryck för en mer biståndsskeptisk politik under den nya politiska majoriteten, och det kan i förlängningen påverka allmänhetens inställning till bistånd. I den Sifo-mätning som SAK genomför sedan 2020 minskade stödet för att Sverige ska ge bistånd till Afghanistan kraftigt 2023, till 42 procent, >

SAKs lokalförening i Stockholm organiserade en manifestation för flickors och kvinnors rätt till utbildning och arbete i Afghanistan.
Foto: Börje Almqvist

- › efter att året före ha ökat, från 47 procent (2021 års resultat) till 51 procent (2022).

Fortsatt stabilt engagemang i Sverige

Till årets positiva resultat hör ett stort antal seminarier, däribland SAKs internationella konferens, som fick mycket uppskattning och även en livaktig medlemsrörelse som bland annat arrangerade en manifestation för flickors och kvinnors rätt till arbete och utbildning i Afghanistan den 15 augusti, med stort stöd från civilsamhället. Vid utvärderingar av SAKs aktiviteter, från Afghanistan-nytt till föreläsningar, svarar över 90 procent att dessa har höjt deras

kunskaper om SAKs rättighetsbaserade arbete och målgruppens situation. SAKs nyhetsbrev har mycket hög öppningsfrekvens och engagemanget för SAKs inlägg i sociala medier är stort. Även om summan av de gåvor som kom in från privatpersoner var 20 procent lägre än året före, behöll SAK de allra flesta av sina månadsgivare och även medlemmar. Vilket måste ses som positivt givet negativa besked om verksamheten, en lägre profil i media, och en ekonomisk situation i Sverige med stora utgiftsökningar för allmänheten i form av bland annat högre räntor och elpriser. ■

Huvudsakliga insatser 2023

SAKs insatser omfattar bland annat:

- Kommunikations- och insamlingsarbete i Sverige
- Afghanistan-nytt
- Seminarier och föreläsningar i Sverige
- Påverkans- och opinionsarbete i Sverige
- Resursmobilisering i Sverige och Afghanistan
- Kommunikationsarbete i Afghanistan
- Hemmat magazine
- Kapacitetsutveckling inom påverkan i Afghanistan
- Nätverkande med andra aktörer i Sverige och Afghanistan
- Pressarbete i Sverige och Afghanistan

Exempel på utfall inom engagemang	Utfall	Plan
Allmänhetens stöd för svenskt bistånd till Afghanistan	42 %	53 %
SAK-medlemmar	3 133	3 600
Gåvor från privatpersoner	9 700 000 SEK	13 400 000 SEK
Seminarier arrangerade av SAK i Sverige	10	4
Policy briefs till stöd för beslutsfattare	2	5
Omnämmanden av SAK i afghanska medier	173	340
Utbildning i rättighetsbaserat ansvarsutkrävande (antal deltagare)	151	225
Utbildning i jämställdhet och mänskliga rättigheter (antal deltagare)	470	918
Antal signerade nya samarbetsavtal med finansärer	3	3

Medlemsrörelsen 2023

SAK får pris

SAK tilldelas priset *Årets väckarklocka 2023* av Elin Wägner-sällskapet. Enligt motiveringen har SAK verkat i journalisten och författaren Elin Wagners anda genom att erbjuda utbildning och sjukvård för de mest utsatta i Afghanistan: kvinnor, barn och personer med funktionsnedsättning.

Källa: Nr 2, 2023, Afghanistan-nytt

LOKALFÖRENINGARNA ÄR SAKS viktigaste plattform för engagemang i Sverige. De upprätthåller lokala kontakter och engagemang, arrangerar evenemang och sprider kunskap om situationen i Afghanistan för att upprätthålla medvetenhet och solidaritet med befolkningen.

Engagemanget för Afghanistan har under 2023 varit starkt och medlemsrörelsen har lyhört följt utvecklingen i Afghanistan. Den har, med insikt om organisationens stora utmaningar, också starkt bidragit till att SAK kunnat agera snabbt för att båda upprätthålla verksamhet och anpassa sig till utvecklingen.

Under året har 80 unika aktiviteter genomförts runt om i Sverige. Under 2023 fanns 10 lokalföreningar, varav 8 aktiva och två som saknade styrelse. Under året slogs lokalföreningarna i Malmö och Lund ihop och SAK Skåne bildades.

Lokalföreningarna har spridit information om SAK och Afghanistan, men också samlat in pengar till verksamheten och värvat medlemmar. Under 2023 värvades 135 nya medlemmar.

Lokalföreningarna har generellt upplevt utmaningar med att engagera yngre personer. Goda exempel kommer dock från Göteborg och Stockholms lokalföreningar som hittat en bra struktur för att få in yngre medlemmar. En nyckel är att ha ett brett utbud av aktiviteter med lägre instegströskel för att kunna engagera sig. En annan

utmaning för medlemsengagemanget är att hitta folk till föreningsstyrelserna, främst i Växjö och Sundsvall.

SAK ser dock ett fortsatt stort engagemang bland våra medlemmar och lokalföreningar. I en viss tid visar medlemmarna motståndskraft och hoppfullhet, och medlemsrörelsens röster och arbete är nu viktigare än någonsin. ■

Årsmöte 2023

SAKs årsmöte 2023 hölls i Rättvik, Dalarna den 26-28 maj. Årsmötet slog rekord i antal deltagare med 120 stycken, av vilka ca 75 personer deltog på plats i Rättvik och resten digitalt - engagemanget för SAK och Afghanistan är stort!

Lokalföreningen i Dalarna var värdar för årsmötet och bjöd bland annat på välkomstmingel med musik på fredagen, samt en båtutture på Siljan efter årsmötet på lördagen. Deltagarna bodde på Stiftsgården intill sjön Siljan och hade en fin årsmöteshelg tillsammans.

På årsmötet valdes en ny styrelse, utvärderade SAKs insatser under året som gått, startade policyrevisionen som ska antas på årsmötet 2024 samt verksamhetsplanen för 2024 klubbades.

SAKs årsmöte 2023 hölls i Rättvik, Dalarna den 26–28 maj. Foto: Björn O Henriksson

Några exempel på Lokalföreningarnas arbete 2023

Januari

- SAK Göteborg: Manifestation
- SAK Södertälje: Intervju med SR P4

Februari

- SAK Stockholm: Föredrag för SPF i Jakobsberg
- SAK Dalarna: Föreläsning i Falun

Mars

- SAK Skåne: Årsmöte med beslut om att SAK Malmö och SAK Lund bildar SAK Skåne
- SAK Skövde Skaraborg: Visning av webinarium + efterföljande diskussion
- SAK Skåne: Sagostund på Dari på biblioteket i Helsingborg

April

- SAK Södertälje: Årlig städning till förmån för bidrag som skänks till SAK
- SAK Göteborg: Deltagande på bokmarknad vid Göteborgs litteraturhus

Maj

- SAK Uppsala: Deltagande på studentmessa på Uppsala universitet
- SAK Skövde Skaraborg: Föreläsning på Lidköpings bibliotek

Juni

- SAK Vänersborg: deltagande på bymarknad

- SAK Skövde Skaraborg: Deltagande med bokbord på Föreningarnas dag i Örebro

Augusti

- SAK Stockholm: Manifestation på Norrmalmstorg

September

- SAK Skövde Skaraborg: Pilgrimsvandring i Sydeuropa till förmån för Världens Barn
- SAK Göteborg: Deltagande med monter på Bokmässan

Oktober

- SAK Stockholm: Studiecirkel kring boken Förstå Afghanistan
- SAK Skåne: Insamling till Världens Barn under handbollsmatch
- SAK Vänersborg: Filmvisning

November

- SAK Södertälje: Utställning av afghanska klassrum
- SAK Vänersborg: Afghansk kulturkväll med Faiz Karizi
- SAK Skåne: Monter och miniseminarium under MR-dagarna

December

- SAK Uppsala: Deltagande på Schysst jul
- SAK Skåne: Deltagande på Human Rights festival i Lund

Säkerhet och risk

IEA har under året fortsatt att konsolidera sin makt och möter ingen eller mycket begränsad väpnad opposition. Detta leder till en relativt lägre risk för så kallade indirekta skador för SAKs anställda och målgrupper.

SUSPENDERINGEN AV SAKS insatser från juli månad skapade stora utmaningar avseende säkerhet. Risker och hot var under året i högre grad kopplade till osäkerhet om IEA:s beslut och regler. När SAK inte kunde få beslut i skrift från myndigheter skapades hotbilder i de fall organisationen inte kunde påvisa tex undantag eller tillstånd.

Det finns risk att SAK anklagas för att bryta mot till exempel förbudet mot kvinnors rätt att arbeta, vilket i sig ytterligare kan begränsa kvinnors rörelsefrihet. En påtaglig risk för SAKs anställda är också den rättsosäkerhet som alla kvinnor lever med.

SAKs anställda verkar i en miljö starkt präglad av pågående humanitär kris. Det påverkar sannolikheten för tex kriminalitet, inklusive oegentligheter inom organisationen. Andra faktorer är mer konstanta i Afghanistan, till exempel många svårlösta lokala konflikter om betesmarker, land och vattentillgångar.

Medvetenhet, opartiskhet och förankring

SAK strävar efter att organisationen och anställda ska ha god förståelse för utmaningar och risker och ta gemensamt ansvar för säkerhet. SAKs säkerhetsenhet utgör navet för detta genom regelbunden informationsinhämtning, analyser, utbildningar och övningar.

SAKs strategi för säkerhet omfattar bland annat att tydligt kommunicera med alla berörda parter i ett område så att de känner till och litar på organisationens opartiskhet och öppenhet.

Det sammanlagda antalet incidenter som rapporterades

internt och drabbade SAKs anställda eller egendom minskade till 49 från 81 föregående år. Det som ser ut som en tydlig minskning är dock missvisande, då de många nedstängda aktiviteterna under 2023 i många fall inte rapporterades som enskilda händelser. När nedstängningarna räknas bort låg övriga säkerhetsincidenter kvar på samma nivå som föregående år. De två mest frekvent rapporterade säkerhetsincidenterna är trafikolyckor och andra olyckor, 15 st, samt bortföranden, arresteringar eller misshandel, 12 st. ■

Särskilda riskområden bedöms löpande och omfattar bland annat:

- Den politiska situationen
- Banktjänster och hantering av kontanter
- Kontroll och uppföljning av insatser i fält
- Risker för förlorat anseende vid fall av oegentligheter eller politiska skeenden (till exempel de i Sverige inträffade bränningarna av kopior av Koranen)
- Förbigående av kontrollfunktioner

Plats 163 av 163 länder

För sjätte året i rad rankades Afghanistan 2023 som det minst fredliga landet i världen.

Källa: Institute for Economics and Peace: Global Peace Index 2023

Källa: GPI-2023-Web.pdf (visionofhumanity.org)

”SAKs anställda verkar i en miljö starkt präglad av pågående humanitär kris. Det påverkar sannolikheten för tex kriminalitet, inklusive oegentligheter inom organisationen.”

Exempel bland 49 rapporterade incidenter under 2023:

3 februari, Nuristan:

Material till ett värde av ca 3 000 kr stjäls av okända från klinik.

7 februari, Panjshir:

Klinik för Covid19 tas över utan mandat av IEA för att användas som militärsjukhus.

3 maj, Nuristan:

Ett barn kastar en sten som träffar en läkare i huvudet. Mindre skador uppstår.

15 maj, Wardak:

Personalbuss krockar med annat fordon. Flera anställda skadade.

18 juli, Kabul:

Anställda blir utfrågade av boende i närheten om deras koppling till Sverige och bränningarna av kopior av Koranen.

14 augusti, Samangan:

Anställda får hotbrev hem med anledning av bränningarna av kopior av Koranen i Sverige.

15 augusti, Samangan:

Anställd omkommer i trafikolycka.

5 september, Bamyan:

Två anställda arresteras av underrättelsetjänst efter att ha misstagits för andra personer.

10 oktober, Wardak:

Anställd vakt vid sjukhus arresteras efter anklagelser om att ha trakasserat en medföljande till patient.

7 december, Kabul:

Anställd förföljs av okända i bil.

Korruption och kontroll

”Korruption förekommer inom alla sektorer i landet och utgör ett påtagligt problem för SAKs målgrupper”

KÄNDA FÖR BÅDE strikt rättsskipning och kritik av korruption, innebar talibanernas maktövertagande att både korruption och annan brottslighet rapporterades sjunka väsentligt från 2021. Korruptionen verkar i viss mån hittat nya vägar sedan dess.

Korruption förekommer inom alla sektorer i landet och utgör ett påtagligt problem för SAKs målgrupper. Bistånd i form av kliniker, skolor, vägar, sparföreningar och arbetstillfällen är värdefulla resurser och är därför eftertraktade. Förskingring, nepotism och påtryckningar är vanligt. Konsekvenserna innefattar allt från ekonomiska förluster till ineffektivitet.

Svenskt och internationellt bistånd blir en del av den lokala ekonomin, i vilken bistånd används bland annat till inköp och löner. I andra och tredje led kan pengar och andra resurser aldrig garanteras mot korruption. Inga insatser kan helt förhindra alla fall av korruption eller

förskingring, men SAK kan upptäcka, stoppa och öppet redovisa oegentligheter.

Nolltolerans mot korruption är en viktig del av SAKs identitet. Korruption innebär en betydande risk att förlora förtroende hos målgrupper, allmänhet, givare och myndigheter. Detta förtroende är en av SAKs största tillgångar och har byggts upp under många år. ■

Korruption i jämförelse

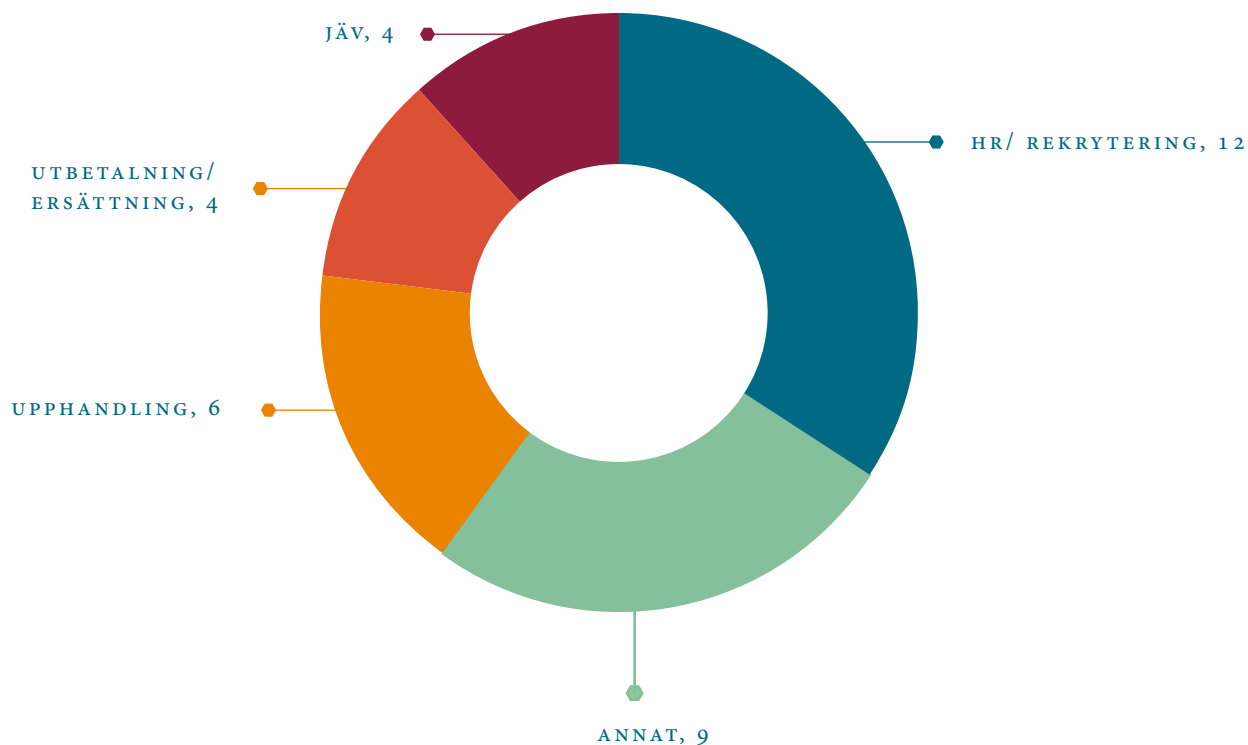
I Transparency Internationals årliga index fick Afghanistan 20 av 100 möjliga poäng, 4 poäng mindre än föregående år. Landet föll därmed från plats 150 till plats 162 av 180 avseende frihet från korruption.

Källa: 2023 Corruption Perceptions Index: Explore the... - Transparency.org

Anmälningar och utredningar under året

	2023	2022
Antal anmälningar/ visseblåsningar.	35	37
Antal färdiga utredningar vid motsvarande tid på året	11	12
Antal fall med helt eller delvis belagda oegentligheter	4	6

ANMÄLNINGAR EFTER TYP UNDER 2023

SEDAN 1 JANUARI 2023 använder SAK WhistleB, ett system för s.k. visselblåsning. Systemet omfattar kanaler för säker kommunikation mellan internrevision och visselblåsare, rapportering och dokumentation och är isolerat från övrig IT-miljö.

Alla anmälda misstankar registreras och följs upp. Under 2023 inkom sammanlagt 35 anmälningar, två färre än 2022, men väsentligt fler än 2021. En majoritet av anmälningarna kom in via WhistleB, övriga via mail eller telefon. Bakomliggande orsaker till ökningen av antalet anmälningar de senaste två åren är svår att belägga. Fattigdom, hård konkurrens om arbetstillfällen och upphandlingar kan bidra, men också mer information, bättre kanaler och mer transparent hantering.

Av de 35 anmälningarna kunde 22 efter inledande bedömning inte utredas antingen på grund av för lite information, eller då det anmälda inte definieras som korruption eller annan oegentlighet. 11 anmälningar gick

vidare till fullständig utredning. Av dessa hade fram till årsskiftet 4 helt eller delvis konstaterats vara fall av oegentlighet, i 5 fall kunde ingen oegentlighet beläggas, och ytterligare 2 utredningar pågick fortfarande.

Suspenderingen av SAKs verksamhet från juli påverkade förutsättningarna för utredningsarbete då kontoren i stor utsträckning behövde hållas stängda i perioder, och i vissa fall helt. Mot bakgrund av detta är det en framgång att så många utredningar ändå kunde genomföras under andra halvan av året.

Visselblåsningarna var under året jämnt spridda mellan SAKS olika regioner, med undantag för flera som rörde kontoret i Kabul (5 av 11 utredningar). KMO är SAKS största arbetsplats men där sker också många centraliserade insatser, tex rekrytering och upphandling. Tillfällena till oegentligheter är jämförelsevis många, men inom båda sektorerna är konkurrensen också hård och incitamenten för att anmäla som en form av överklagan är stort. ■

Konstaterade fall av korrruption eller annan oegentlighet under 2023

Förskingring / fakturering:

I december 2022 besökte 35 anställda från övriga delar av landet Kabul för arbete och utbildning. I samband med detta upptäcktes flera misstänkta oegentligheter i faktureringen av hotellnätter. Utredningen kunde konstatera att ett par hotellnätter hade fakturerats dubbelt vilket kan vara tecken på försök till förskingring. Det konstaterades också att kontrollrutiner inte hade upprätthållits vid bokning. Värdet av dubbelfaktureringen uppgick till 1460 kr men fakturorna kunde stoppas före betalning. Medvetet försök till förskingring kunde inte konstateras. Rutiner sågs över i samband med revision.

Rekrytering:

Vid tillsättandet av tjänster vid ett regionkontor förbigicks flera kvalificerade kandidater. Utredningen kunde konstatera att rekryteringen inte genomfördes enligt gällande regler och att beskrivningen av rekryteringen skiljde sig åt mellan de ansvariga. Fyra medarbetare tilldelades formella varningar och ändringar gjordes i rutinerna för rekrytering. Tjänsten utlystes på nytt.

Felaktiga avdrag för mat:

En enhetschef vid ett regionkontor gjorde i enlighet med regelverk avdrag på traktamente för de anställda vid hans enhet i samband med arbetslunch, men den avdragna summan (motsvarande 1 670 kr) betalades aldrig till SAKs administration som ansvarade för luncherna. Det kunde inte beläggas att det inträffade skedde med avsikt att förskingra. Enhetschefen återbetalade avdraget och rutinerna skärptes.

Dubbla anställningar:

Två anställda vid ett regionkontor visade sig efter utredning samtidigt vara anställda vid andra organisationer, ett brott mot anställningsavtal och möjligen försök att få lön två gånger för samma arbetsinsats. Vid denna texts tillkomst var disciplinära åtgärder ännu inte fastställda. ■

Vem som helst kan anonymt anmäla misstänkta oegentligheter genom:

<https://sak.se/om-oss/report-suspected-corruption/>

Att motarbeta korrruption

SAK KAN INTE helt undvika oegentligheter, de kan däremot minimeras genom strategiska och långsiktiga insatser.

SAKs strategier:

- Förebyggande och minimering av tillfällena.
- Överlappande kontroller och avvägningar i system, delat ansvar i beslutsprocesser.
- Upprätthålla transparens i system och god intern kultur.
- Tydliga procedurer för disciplinära åtgärder.
- Lyhörddhet för erfarenheterna hos SAKs målgrupper, till exempel genom så kallad Social Audit.
- Regelbunden intern uppföljning, monitorering och utvärdering.
- Jämförelser mellan olika enheter, källor och rapportvägar för att verifiera information.
- Visselblåsarsystem.
- Extern uppföljning: till exempel granskas SAKs hälsovårdsarbete av afghanska myndigheter.
- Utvärderingar, monitorering och kontroll genom externt anlitad personal.
- Extern revision av auktoriserade revisorer.

Styrelsen 2022–2023

Azadeh Rojhan, ordförande

Invald 2018. Ordförande sedan årsmötet 2022. Riksdagsledamot för (S) i Stockholms län sedan 2014. Dessförinnan arbetade Azadeh för SSU 2010–2013, bland annat som internationell sekreterare. Har tidigare varit ordförande för arbetarkommunen i Upplands Väsby. Hon har studerat statskunskap och orientalistprogrammet med inriktning på persiska språk. Bor i Upplands Väsby.

Anders Rosén, vice ordförande

Invald 2019. Vice ordförande sedan 2021. Informations- och samordnare för SAK i Kabul 2012–2014. Journalist som bland annat arbetat på Sveriges Television och varit kommunikationschef på statliga och kommunala myndigheter. Tidigare styrelseledamot i Amnesty-fonden. Sitter i kommunstyrelsen (C) i hemkommunen Rättvik.

Karl Torring, ordinarie ledamot

Invald 2021. Karl Torring arbetar på Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB). Arbetade 2010–2014 för SAK som programhandläggare och tillförordnad chef för enheten för biståndssamordning. Utbildad psykolog. Bor i Stockholm.

Annika Schabbauer, ordinarie ledamot

Invald 2021. Yrkesbakgrund från Folke Bernadotte akademien med stöd till fredsprocesser och från Operation 1325 med kvinnor, fred och säkerhetsagendan, och var tidigare baserad i Palestina, Uganda samt Sydafrika. Annika har en magisterexamen i modern standardarabiska och en masterexamen i vuxet lärande och globala förändringar. Bor i Stockholm.

Lars Wennberg, ordinarie ledamot

Invald 2021. Senior partner på ett rådgivningsföretag inom kooperativ affärsutveckling. Särskild kompetens inom strategi, företags- och föreningsstyrning samt finansieringsfrågor. Lång erfarenhet som auktoriserad revisor. Bor i Stockholm.

Morsal Aimal, ordinarie ledamot

Invald 2022. Morsal är född i Kabul. Statsvetare med erfarenhet av undervisning, tolkning och flyktingmottagande. Arbetar idag som utredare inom Polisen. Tidigare vice

ordförande för Afghan Women's Organization. Aktiv i European Network Migrant Women.

Pia Karlsson, ordinarie ledamot

Invald 2022. Bakgrund inom utbildning och har bland annat disputerat med en avhandling om utbildning i Afghanistan. Pia har varit central för SAKs arbete med utbildning av lärarutbildare i ett samarbete mellan SAK och Universitetet i Karlstad. Bor i Gnesta.

Ann-Charlotte Lyman, ordinarie ledamot

Invald 2022. Yrkesofficer och genderrådgivare med erfarenhet från Kosovo, Afghanistan och Mali. Internationell koordinator för Nato & USA på Totalförsvarets Forskningsinstitut. Ann-Charlotte har erfarenhet från konflikt, säkerhet, ledarskap och genderfrågor, men har också varit aktiv inom Tjejjonen.

Anders Fänge, suppleant

Invald 2020. Lång erfarenhet av Afghanistan och SAK som mångårig landchef. Har även arbetat i Etiopien, Centralasien, Somalia och på Västbanken. Föreläser och utbildar professionellt utöver sitt engagemang i SAK. Bor i Viken.

Johan Schaar, suppleant

Invald 2023. Utbildad agronom med lång karriär inom humanitärt och utvecklingsbistånd och på klimatområdet. Utlandserfarenhet från Asien och Mellanöstern. Arbetat för Rödakorsrörelsen, Sida, UD och World Resources Institute. Senioforskare vid SIPRI.

Philip Latif, suppleant

Invald 2022. Tidigare samordnare i nätverket Unga SAK åren 2014–2016, aktiv medlem sedan 2013. Nationalekonom och statsvetare, idag verksam som chef inom primärvården. Philip har ett mångårigt och varierat engagemang kring Afghanistanfrågor i Sverige, med ett passionerat intresse för landets historia.

Vid årsmötet 2023 valdes Helena Storckenfeldt, moderat riksdagsledamot, in i styrelsen som ordinarie ledamot. Helena lämnade SAKs styrelse kort efter sommaren.

Årsredovisning

Styrelsen och generalsekreteraren för Svenska Afghanistankommittén avlägger härmed årsredovisning för räkenskapsåret 2023.

Förvaltningsberättelse

Allmänt om verksamheten

Svenska Afghanistankommittén (org.nr 802010-4850) har säte i Stockholm, Sverige, och är en medlemsbaserad, icke-statlig ideell förening som bygger på principerna om solidaritet och stöd från folk till folk. Enligt stadgarna §1.2 är SAKs syfte att:

- stödja Afghanistans nationella självständighet,
- bedriva utvecklingsarbete i Afghanistan för att främja demokratisk, ekonomisk och social utveckling i landet,
- bedriva insamlingsverksamhet för att erhålla medel till SAKs biståndsverksamhet,
- sprida kunskap om förhållandena i Afghanistan och om SAKs biståndsverksamhet, samt bilda opinion för att därigenom främja solidariteten med dess folk.

SAK är en självständig medlemsorganisation men samarbetar med andra inom det civila samhället lokalt, nationellt och internationellt. SAK bestod 2023 av 10 lokalföreningar i Sverige, varav två dock saknade styrelse under året.

SAKs uppdrag är att ge individer, lokalsamhällen och lokala organisationer, främst på landsbygden och främst målgrupperna kvinnor, barn och människor med funktionsnedsättning och särskilt utsatta grupper såsom internflyktingar, möjlighet att fullt ut delta i samhället och påverka sin egen utveckling. På medellång sikt formuleras SAKs mål i den Strategiska Planen (SP) 2023–25. Under året arbetade SAK i 16 av 34 provinser.

SAK fortsatte stödet till byskolor på landsbygden, inkludering av barn med funktionsnedsättning, kapacitetsutveckling av lärare, stöd till lokala skolråd och lärarförbund, samt påverkansarbete, samtligt dock med allt större svårigheter. Under året beslöt IEA att nationalisera alla skolor, och SAK inledde arbetet med att ta fram en ny strategi och söka en ny roll inom utbildning. Överlämningen beräknas pågå under hela 2024.

Inom hälsa ansvarade SAK för all grundläggande hälsovård inom ramen för systemet Health Emergency Response i provinserna Wardak och Nuristan, liksom Covid19-insatser i provinserna Panshir, Kapisa och Parwan. Andra insatser var utbildning av barnmorskor och sjuksköterskor, stöd till yrkesförbund, påverkansarbete,

informationsarbete samt kapacitetsutveckling. I slutet av 2023 lämnade SAK över ansvaret för Nuristan till annan organisation.

Byråd stöddes i beslutsfattande, planering och utförande av infrastrukturprojekt och genom grundande av sparläneföreningar i byar. Enskilda och grupper av individer stöddes genom yrkesutbildningar och möjlighet till delaktighet i producentgrupper. En stor del av dessa insatser skedde genom programmet ABADEI som inrättats av FN.

SAK prioriterar inkludering av människor med funktionsnedsättning i alla insatser men gör också särskilt riktade insatser som yrkesutbildningar och fysisk rehabilitering, liksom kapacitetsutveckling av det civila samhället.

I Sverige ger kommunikationsenheten stöd till lokalföreningar och medlemmar, ansvarar för kommunikation, medlemstidningen A-nytt, samt bedriver insamlingsarbete bland allmänhet och mot företag. SAK är medlem i Giva och har 90-konto. Verksamheten granskas årligen av Svensk Insamlingskontroll. SAK följer Givas kvalitetskod och upprättade under 2023 en effektrapport avseende 2022. I Sverige finns också enheter för ekonomi och administration, koordinering av biståndet, stab/medlems- och föreningsutveckling, samt generalsekretariatet.

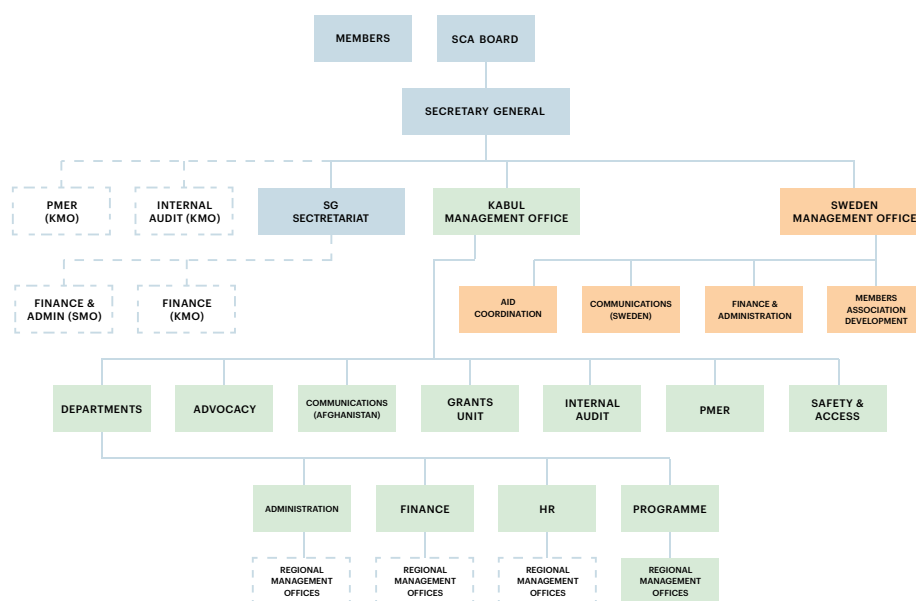
SAK har regionkontor i Wardak, Mazar-e Sharif, Ghazni, Jalalabad (med förbindelsekontor i Metharlam), Taloqan (med förbindelsekontor i Kunduz), samt ett samordningskontor i Parwan för insatser mot Covid-19 i tre provinser. Arbetet understöds av Kabul Management Office (KMO) som leds av en landschef och består av avdelningar för administration, ekonomi, program och HR.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

Under 2023 påverkades SAK väsentligt av tre större och samverkande kriser. Kort före årsskiftet 2022–23 förbjöd IEA afghanska kvinnor att arbeta för NGOs, däribland SAK. Beskedet fick genomslag under 2023 och även om vissa undantag kunde utverkas för hälsovård och skola så försvårade förbudet insatser riktade mot kvinnor, liksom omständigheterna för kvinnor anställda av SAK.

Den 6 juni meddelade utbildningsministeriet att alla internationella organisationer, inklusive SAK, skulle lämna över sina skolor till lokala organisationer, vilket efterhand ändrades till att skolor skulle lämnas över till utbildningsmyndigheterna i respektive provins. Beskedet var hårt slag mot SAK då utbildning i decennier varit ett av ›

SAKs organisation

TARGET GROUPS

UPDATED APRIL 2023

- › organisationens viktigaste arbetsområden och den enskilt viktigaste insatsen för långsiktig och hållbar utveckling. Under året inleddes överlämningen och vid slutet av året hade antalet klasser som SAK driver minskat från 3 600 till 2 700. Resterande skolor väntas lämnas över under 2024.

Från vintern till sommaren 2023 brändes kopior av Koranen vid ett antal allmänna sammankomster i Sverige. Manifestationerna utlöste i förlängningen en svår kris för SAK. Den 11 juli meddelade IEA att "alla Sveriges aktiviteter i landet skulle stoppas". SAK aktiverade krisorganisation och sökte omedelbart dialog med IEA:s myndigheter och ledning. SAK påverkades kraftigt. Kliniker för rehabilitering tvingades stänga, flera kontor stängdes, utsända evakuerades, resor, utvärderingar, uppföljning och leveranser påverkades i stor omfattning. Även om många insatser fortsatte genom lokala överenskommelser eller myndigheters överseende så omöjliggör förbudet SAKs arbete på sikt. I augusti beslöt SAKs styrelse att SAK i Afghanistan skulle börja arbeta under namnet "Solidarity Committee for Afghanistan". Den 6 februari 2024 hölls extra årsmöte för att formellt i stadgarna ändra SAKs namn på engelska. Den formella processen att registrera det nya varumärkesnamnet med Ministry of Economy i

Afghanistan pågår fortfarande efter årsskiftet, liksom arbetet med att få stoppet formellt hävt, samt utarbetandet av alternativa vägar framåt.

I slutet av året meddelades att avtalet om hälsovård i Nuristan inte kunde förlängas, och SAK lämnade därmed provinsen.

SAK tecknade under året avtal med Radiohjälpen/Världens Barn (som ny permanent kärndeltagare). Postkodlotteriet (kärnstöd) och Sida (kärnstöd 2023–2025) samt UNICEF/HER. Vidare mottog SAK finansiering från EU, UNFPA, UNDP, Kommunal, Postkodlotteriet Drömsprojekt, Radiohjälpen/ Musikhjälpen, Nederländska staten, Foreign Commonwealth Development Office (UK). Under året vidareutvecklades relationen med Swiss Development Cooperation, WFP och Education Above All, som är redo att ingå avtal med SAK. Förhandlingar om finansiering inleddes därtill med FAO, UNOCHA och UNODC.

Effekter och uppfyllelse av ändamål under året

SAK rapporterar resultat och effekter mot fyra strategiska mål, uppställda i den Strategiska Planen (SP) 2023–25. I SPn anges utgångsvärden, liksom definitioner och mått på förändring. Det är väsentligt att skilja mellan resultat i ›

- › termer av genomförda insatser och långsiktig förändring, liksom veta att orsakssamband alltid är svåra att belägga. Antal patienter eller elever kan mätas årligen, men att mäta effekter kräver längre perspektiv.

Externt drivna kriser har tydligt påverkat SAKs insatser under året, bl a avseende kvinnors förutsättningar att arbeta, skolor åk 7–12, kapacitetsutveckling och påverkansarbete, rehabilitering, och arbete vid SAKs kontor. SAKs budget användes i större utsträckning som planerat då huvuddelen består av lönekostnader.

Måluppfyllelse i termer av förbättringar för SAKs målgrupper måste ses i ljuset av den fortsatta humanitära krisen. Inkomsterna har sjunkit medan priserna på livsmedel har ökat. Myndigheterna har kringskurit frihet och möjligheter för kvinnor att delta i samhällslivet, vilket försvårat SAKs arbete och minskat kvinnors tillgång till tex hälsovård och utbildning. IEA:s restriktioner försvårade eller omöjliggjorde majoriteten av planerade utvärderingar och uppföljningar under 2023, vilket innebär att SAK inte kan belägga resultat i samma utsträckning som vanligt. Nedan följer ett mindre urval av resultat.

Strategiskt område 1: Hälsa

- Att fler känner till vikten av att i ett tidigt stadium söka vård är ett viktigt mål. Antalet patientbesök vid SAKs kliniker och sjukhus var över 2,5 miljoner (55,4 % kvinnor) under året. Detta i upptagningsområden med sammanlagd uppskattat befolkning om ca 837 000 människor.
- SAK kunde snabbt mobilisera och bidra med mobila kliniker i flyktingläger när situationen blev akut under november–december. Under två månader behandlades nästan 12 000 patienter, varav 51% var kvinnor och 27% var barn under 5 år.
- Nästan 30 000 gravida kvinnor behandlades mot undernäring, att jämföra med ca 24 000 föregående år och 5 000 per år 2020–2021. Den fortsatta ökningen beror på en kombination av ökad tillgång till vård samt allt svårare humanitär situation.
- I en utvärdering av rehabilitering integrerad i hälsovården menade 89% av männen och 82% av kvinnorna att de var mycket nöjda med hjälpmedel och rehabilitering. Utvärderingen baserades på över 900 patienter.

Strategiskt område 2: Utbildning

- Tack vare lokala undantag och lokalsamhällets stöd kunde SAK hålla nästan hälften av skolorna med åk 7–12 öppna även för flickor under året. Detta är en viktig indikator på att SAKs arbete är effektivt och efterfrågat.
- SAKs långvariga stöd till skolråd och lärarförbund gav i detta sammanhang tydliga effekter. Inte minst kunde råden i viss utsträckning kompensera för svårigheterna med uppföljning samt påverka myndigheter.
- Fram till myndigheternas beslut om nationalisering av skolor så fortsatte antalet inskrivna barn att öka. I två provinser kunde SAK öppna fler skolor, och inte

minst ökade antalet elever med funktionsnedsättning som var inskrivna i skola. 3 277 barn genomgick förberedande utbildning för barn med funktionsnedsättning. Efterfrågan på utbildning är hög.

- Trots utmaningar kunde SAK upprätthålla en lärarstab där ca 35% kvinnor var kvinnor.
- I de fyra provinser där utvärderingar var möjliga använde 86% av lärarna bättre undervisningsmetoder, en ökning med 5% från föregående år.

Strategiskt område 3: Landsbygdsutveckling

- Kontantbrist, stigande inflation och svår torka fortsatte att försämra inkomstmöjligheterna på landsbygden.
- Från juli avbröts nästan alla insatser inom tex kapacitetsutveckling och yrkesutbildning till följd av IEA:s suspendering av SAK.
- Ett av få positiva resultat var att antalet engagerade i spar- och låneföreningar ökade något under året jämfört med föregående, även om det planerade målet var långt ifrån att uppnås. 53,3% av medlemmarna var kvinnor.
- SAK riktade ytterligare insatser mot de mest sårbara grupperna i den humanitära krisen. Över 7 200 hushåll stöddes genom cash-for-work, genom vilket 17 000 diken kunde färdigställas. Resultatet är både akut och livräddande stöd till familjer som ofta är på gränsen till svält, men också förbättrad bevattning och minskad risk för störtfloder, erosion och översvämmad jordbruksmark, vilket ger bättre motståndskraft på sikt.
- Fler än 132 000 människor fick förbättrad tillgång till dricksvatten.

Strategiskt område 4: Engagemang

- De tre kriser som påverkade SAKs bistandsverksamhet under året hade även negativ påverkan på förmågan att kommunicera verksamheten och skapa engagemang och stöd
- Möjligheterna att arbeta med påverkan i Afghanistan minskade kraftigt
- Allmänhetens stöd för svenskt bistånd till Afghanistan minskade med 9 procentenheter till 42 procent av befolkningen
- Insamlade medel från privata givare i Sverige sjönk med 20 procent
- Ett stort antal seminarier och andra arrangemang genomfördes av både SMO och av SAKs lokalföreningar
- Sveriges regering drog under året in stödet till informationsarbete i Sverige. Detta kan ses som ett uttryck för en mer biståndsskeptisk politik, och det kan i förlängningen påverka allmänhetens inställning till bistånd. I den Sifo-mätning som SAK genomför sedan 2020 minskade stödet för att Sverige ska ge bistånd till Afghanistan 2023, till 42 procent, efter att året före ha ökat, från 47 procent (2021 års resultat) till 51 procent (2022).

- Till årets positiva resultat hör ett stort antal seminarier, däribland SAKs internationella konferens, som fick mycket uppskattning och även en livaktig medlemsrörelse som bland annat arrangerade en manifestation för kvinnors rättigheter den 15 augusti, med stort stöd från civilsamhället.
- Vid utvärderingar av SAKs aktiviteter, från Afghanistan-nytt till föreläsningar, svarar över 90 procent att dessa har höjt deras kunskaper om SAKs rättighetsbaserade arbete och målgruppernas situation.

Medlemmar och årsmöte

Den 31 december 2023 noterades 3 133 (3 289) registrerade medlemmar, vilket därmed anges som medlemsciffran för 2023. Antalet är en minskning med 4,8% jämfört med 2022.

Lokalföreningen i Dalarna stod värd för SAKs årsmöte i Rättvik den 27–28 maj. 65 medlemmar deltog, varav 50 röstberättigade. Inga motioner inkom. Årsmötet biföll en proposition från styrelsen om process för revidering av SAKs policy.

Anders Rosén vades till vice ordförande på två år. Helena Storckenfeldt valdes i nyval till ordinarie, men lämnade styrelsen efter sommaren. Karl Torring och Lars Wennberg återvaldes. Årsmötet beslöt att utöka antalet suppleanter från två till tre, och valde Anders Fänge, Johan Schaar och Philip Latif till suppleanter. Ändringar antogs i riktlinjerna för valberedningens arbete. Årsmötet fastställde valberedningens upphandling av PWC med huvudansvarig auktoriserad revisor Gunnar Thullberg. Solidaritetspriset 2023 tilldelades Dövas kvinnoförening i Stockholm. Årsmötet antog ett årsmötesuttalande. Dagen efter årsmötet hölls en workshop i vilken medlemmarna påbörjade revideringen av policyn.

Insamling

Resultatet av insamlingen till 90-kontona 90 07 80-8 och 90 01 20-7 var 11,5 (12,9) miljoner kronor. Av resultatet var 6,3 (6,6) miljoner kronor bidrag från månadsgivare och 5,2 (8,5) miljoner kr andra donationer (I förvaltningsberättelsen 2022 uppgavs att 4,4 MSEK var bidrag från autogirogivare, vilket var fel. Rätt uppgift skulle vara 6,6 MSEK). Kostnaden för insamlingsarbetet var 3,6 (3,2) miljoner kronor, eller 31,3% (24,8%) av inkomsterna. Utöver de 3,6 miljoner kronorna som bokförts som insamlingskostnader har ca 0,48 miljoner kronor använts främst för att öka kännedom och sprida kunskap om SAK och Afghanistan.

SAK är förmånstagare i Postkodlotteriet och mottog under året 17 miljoner kronor. Förutom egen insamlingsverksamhet bidrog Radiohjälpen och Afghan Connection med 3,7 (4,7) miljoner kr.

Ledning och beslut

SAK reviderar centrala styrdokument löpande. Den strategiska planen för 2023–25 sätter mål på medellång sikt och är grund för uppföljning av resultat, utvärdering och systematisk förbättring. Planen och SAK andra centrala styrdokument finns tillgänglig i sin helhet på www.sak.se. I planen

redovisas också mått, definitioner och värden för uppföljning. Planen styr organisationens arbete och möjliggör konsekventa arbetsplaner och att uppnå långsiktiga mål.

Under 2023 inleddes arbetet med att revidera SAKs policy. Utöver detta reviderades eller antogs bland annat utvärderingsplan för 2023–25, Miljöpolicy SMO, Principer för SAKs Reservfonder 2023–27, Finansieringsstrategi 2023–25, Krisplan SMO, Styrelsens Arbetsordning, samt Instruktioner för Styrelsens Revisionskommitté.

Risker nu och i framtiden

SAK är utsatt för ett brett spektrum av risker; fysiska risker för anställda och målgrupper, risker för korruption och brott. De begränsningar av rättigheter och friheter som råder i Afghanistan medför stora risker för SAKs anställda och målgrupper.

Årets externt drivna kriser medför väsentliga risker för framtiden. Förbudet för kvinnor att arbeta i NGOs medför risk för att kvinnor i målgrupperna nås i lägre grad än tidigare. Nationaliseringen av skola innebär en risk att SAKs målgrupper blir utan utbildning om staten inte kan fullgöra sina skyldigheter, samt att SAK får svårare att få genomslag för påverkan och kapacitetsutveckling. Om suspenderingen av SAK fortsätter finns risk att organisationen tappar anställda och finansierare, vilket kan göra det svårt att återuppta arbetet om eller när suspenderingen hävs.

SAK fortsätter att med alla medel bedriva sitt arbete i enlighet med organisationens principiella pragmatism. SAK har identifierat att det väsentligaste är organisationens skyldigheter mot anställda och målgrupper, samt att upprätthålla kapacitet och insatser.

Variationer i växelkurserna mellan USD, SEK och AFN gör förutsägelser svåra och innebär därmed en risk. Då olika verksamhetsområden finansieras genom stöd i olika valutor, påverkas verksamheter i olika hög grad. Budget och planer reviderades följaktligen och alla förändringar kommunicerades med relevanta givare.

Finansiellt resultat och ställning

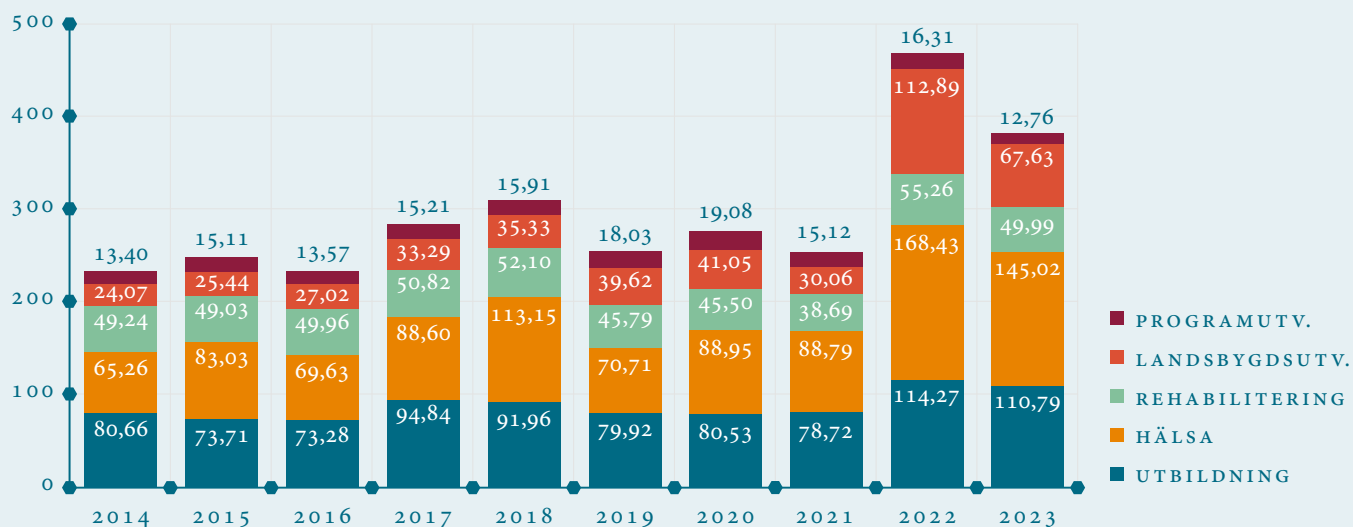
SAK hade under året en fortsatt stabil finansiell bas. Balansomslutningen var 190,3 (214,5) Mkr för år 2023 och innefattar 138,5 (146,8) Mkr eget kapital och öronmärkta gåvor som i sin helhet tillhör organisationen. Eget kapital inklusive öronmärkta medel minskade med 10,8 (14,3) Mkr från 2022 till 2023. Genomsnittlig valutakurs under 2023 var SEK 1 = AFN 8,096 och USD 1 = AFN 84,234

Under 2023 inträffade inga större förluster av pengar eller varor, utöver vad som redogörs för under rubriken Korruption och anti-korruption. SAKs placeringspolicy anger att organisationen skall prioritera finansiell långsiktighet, effektivitet, och riskminimering för att inte riskera förmågan att svara upp mot organisationens skyldigheter.

Hållbarhetsupplysningar

SAK uppfyller inte kriterierna för krav på hållbarhetsrapportering enligt Årsredovisningslagen, men den strategiska planen för 2023–25 inkluderar SAK fyra mål för hållbarhet och organisationsutveckling. En »

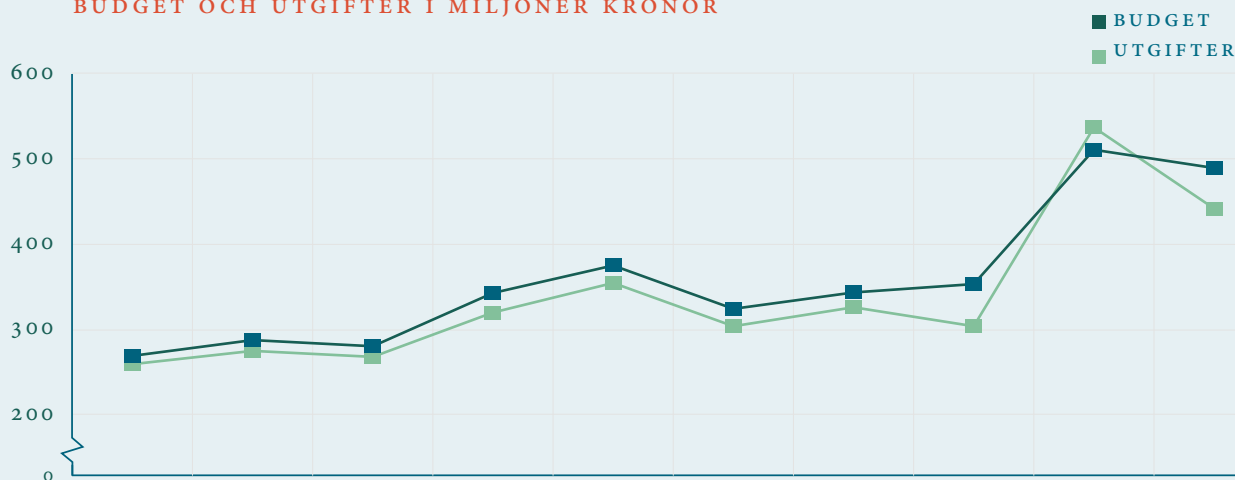
SAKS PROGRAMVERKSAMHET 2014–2023 (MSEK)

Finansiell flerårsöversikt

	2023	2022	2021	2020	2019
Verksamhetsintäkter	445,5	534,3	333,2	318,6	312,7
Ändamålskostnader	397,1	483,5	262,1	283,6	264
Insamlingskostnader	3,6	3,2	2,9	2,6	3,3
Administrationskostnader	41,3	49,8	39,5	40,3	37,2
Verksamhetsresultat	-15,5	-20,8	28,7	-7,9	8,2
Resultat efter finansiella investeringar	-14,3	-20,8	28,7	-7,9	8,5
Balansomslutning	190,3	214,5	222,7	162,7	169,5
Insamlings- och administrationskostnader i % av totala verksamhetsintäkter	10,10%	9,90%	12,70%	13,50%	12,9 %

BUDGET OCH UTGIFTER I MILJONER KRONOR

- › förändringsspecialist rekryterades och ledde utveckling och samordning av organisationsutveckling. SAKs ledning beslöt att prioritera målet om stärkt effektivitet och ansvarsutkrävande, inklusive förbättrad delegering och ägarskap. För att stärka ledarskap och centrala organisationsfunktioner inrättades en personalavdelning i Kabul och HR Director rekryterades. Flera utvecklingsområden har identifierats, inklusive att etablera en kärnfunktion under Generalsekreteraren för styrning och tillsyn. Arbetet påbörjades men bromsades av händelserna och kriserna i Afghanistan. Under året beslöts också om ett femte mål med fokus på flexibilitet för att snabbt kunna svara på kontextuella förändringar.

En central fråga i all krishantering under 2023 har varit hur SAK kan upprätthålla kapacitet och behålla personal för att säkra insatser också på sikt.

Grundat i en tidigare miljö- och kontextanalys finns en medvetenhet om SAKs begränsade insatser och resultat avseende klimat och miljö. Analysen visade dock också att de informella miljöåtgärderna, riktlinjerna och insatserna är många och värdefulla, samt visar att även om SAK sällan använder terminologin så tas miljöhänsyn i stor utsträckning inom programmen.

SAK fortsatte under året att följa anställda i Sverige genom Eletive, som genom enkäter mäter anställdas upplevelse av arbetsmiljö och engagemang. Sjukfrånvaron bland anställda i Sverige 2023 var 2,69% (1,25%).

Korruption och anti-korruption

Afghanistan är ett av de länder i världen som är hårdast drabbat av korruption. SAK fortsatte under året att bevaka risker för att resurser skulle överföras till staten. Efter att uppföljning och revision i fält blivit enklare sedan 2021 blev arbetet svårare under 2023 på grund av SAKs suspendering.

Misstänkta fall av oegentligheter utreds av Enheten för Internrevision. Beslut avseende utredningar, liksom eventuella konsekvenser, är delegerade till landscheferna för Afghanistan respektive Sverige. Generalsekreteraren har det yttersta ansvaret för allt anti-korruptionsarbete. Alla rapporter om misstänkt korruption ska mottas konfidentiellt, genomgå bedömning, om möjligt utredas, och åtgärder ska vidtas inom utsatt tid. Under året började SAK använda systemet WhistleB för visseblåsning. Systemet är isolerat från organisationens övriga it-miljö och möjliggör bland annat anonym kommunikation med visseblåsare.

Upptäckta fall av förskingring och korruption

Under 2023 inkom sammanlagt 35 anmälningar. En majoritet av anmälningarna kom in via WhistleB, övriga via mail eller telefon. Av de 35 anmälningarna kunde 22 efter inledande bedömning inte utredas antingen på grund av för lite information, eller då det anmälda inte definieras som korruption eller annan oegentlighet. 11 anmälningar gick vidare till fullständig utredning. Av dessa hade fram till årsskiftet 4 helt eller delvis konstaterats vara fall av oegentlighet, i 5 fall kunde ingen oegentlighet beläggas, och ytterligare 2 utredningar pågick fortfarande.

Förskingring / fakturering: Utredning konstaterade dubbel fakturering av hotellnätter och att kontrollrutiner inte hade upprätthållits vid bokning. Värdet av dubbel faktureringen uppgick till 1 460 kr men fakturorna kunde stoppas före betalning. Medvetet försök till förskingring kunde inte konstateras. Rutiner sågs över i samband med revision.

Rekrytering: Vid tillsättandet av tjänster vid ett regionkontor förbigicks flera kvalificerade kandidater. Utredningen konstaterade att rekryteringen inte genomfördes enligt gällande regler. Fyra medarbetare tilldelades formella varningar och ändringar gjordes i rutiner. Tjänsten utlystes på nytt.

Felaktiga avdrag för mat: En enhetschef gjorde avdrag på traktamente för de anställda vid hans enhet i samband med arbetslunch, men summan (motsvarande 1670 kr) betalades aldrig till SAKs administration som ansvarade för luncherna. Avsikt att förskingra kunde inte beläggas. Enhetschefen återbetalade avdraget och rutinerna skärptes.

Dubbla anställningar: Två anställda vid ett regionkontor visade sig efter utredning samtidigt vara anställda vid andra organisationer, ett brott mot anställningsavtal och möjligen försök att få lön två gånger för samma arbetsinsats. Vid denna texts tillkomst var disciplinära åtgärder ännu inte fastställda.

2024 och förväntad framtida utveckling

- Från den 15 mars 2024 pausade SAK sin verksamhet i Afghanistan. IEA hade sedan februari 2024 utövat allt hårdare press på lokala myndigheter att genomdriva IEA:s beslut från den 11 juli 2023 att alla "Sveriges aktiviteter" skulle pausas som en reaktion på koranbränningarna i Sverige. SAK såg sig ha uttömt alla möjligheter och behövde nu pausa alla insatser, inte minst av hänsyn till personalens säkerhet. SAK gick därmed in i en period av intensivt förändringsarbete, kontakter med givare, kontakter för överlämning, partnerskap och förvaltning av de verksamheter SAK byggt. Den 21 mars kommunicerade IEA att SAKs tillgångar, materiella och immateriella, i Afghanistan ska inventeras och tas över av myndigheterna. Till följd av detta har SAK initierat en omställning av verksamheten för att i största möjliga utsträckning säkra SAKs tillgångar i Afghanistan och överföringen av verksamheter till andra NGOs samt en omställning av den svenska verksamheten. Detta sker i nära dialog med SAKs bidragsgivare och bedöms kunna inrymmas inom SAKs befintliga finansiella ramar.
- Den humanitära krisen kommer sannolikt att fortsätta att vara mycket utmanande för SAKs målgrupper med långsiktiga följder avseende folkhälsa, tillgång till utbildning, behov av rehabilitering och landsbygdsutveckling, inklusive behov av försörjningsmöjligheter.
- Förbudet mot kvinnor inom NGOs förväntas inte upphävas.

- Nationaliseringen av skolor drivna av NGOs. förväntas vara genomförd under 2024.
- I Sverige förväntas utvecklingsbiståndet fortsätta vara under politiskt förändringstryck.

Enayatullah Adel och Felicia Brito till valberedning. Årsmötet fastställde upphandlingen av PWC med Gunnar Thullberg som auktoriserad revisor. SAKs verksamhet i Afghanistan granskades av A.F. Ferguson & Co, Price Waterhouse Coopers, i Islamabad. ■

Förvaltning

Ledning

SAKs generalsekreterare Andreas Stefansson är baserad i Årnlit och Stockholm men arbetar periodvis i Afghanistan. Daniel Madhani var landchef och Jens Rosbäck var vice landchef i Afghanistan men lämnade båda sina tjänster vid årsskiftet. Ulla Hatava och Aminulhaq Mayel utsågs till vice landchefer i Afghanistan. Anna Ek var landchef i Sverige. Shah Mahmood var Chief Executive Financial Officer.

Anställda

Den 31 december hade SAK 6 662 (8 798) anställda. Minskningen beror främst på avtal som löpte ut vid årsskiftet. I Afghanistan var 1 575 fast anställda och 5 046 (3 134) personer projektanställd fältpersonal. 15 personer var internationell personal. 23 personer var anställda i Sverige. Av anställda var 67 procent (65) män och 33 procent (35) kvinnor.

Styrelse och ledning

Styrelsen bestod under året av 9 ordinarie ledamöter och två suppleanter, från årsmötet 2023 blev antalet suppleanter 3. Styrelsen utsåg under året inom sig ett arbetsutskott samt en revisionskommitté, medan arbetsutskottet för jämställdhet avvecklades och dess ansvar lades på ordföranden.

Under 2023 hölls 7 ordinarie, fyra extraordinarie och ett konstituerande möte. Ett beslut fattades per capsulam.

Närvaro vid ordinarie möten under 2023:

Avgående årsmötet 2023

Siwita Nasser, 0 möten av 4.

Sittande vid årsmötet 2023

Azadeh Rojhan, 10 möten av 12

Anders Fänge, 11 möten av 12

Anders Rosén, 11 möten av 12

Morsal Aimal, 10 möten av 12

Ann-Charlotte Lyman, 8 möten av 12

Philip Latif, 11 möten av 12

Pia Karlsson 12 möten av 12

Lars Wennberg 12 möten av 12

Tillträdde 2023

Helena Storckenfeldt 1 möten av 6 (avgick i sept 2023)

Johan Schaar 8 möten av 8

Hans Hansson och Anna Åkerberg valdes till föreningsrevisorer av årsmötet, med Christer Persson och Björn-Åke Törnblom som suppleanter. Årsmötet valde Lena Asplund (sammankallande), Inger Blennow, Peder Jonsson,

Resultaträkning

(TKR)	Not	2023	2022
Verksamhetsintäkter			
<i>Medlemsavgifter</i>	14	895	897
<i>Gåvor</i>	3,14	28 497	39 005
<i>Bidrag</i>	3,14	416 052	494 462
<i>Nettoomsättning</i>	14	46	0
SUMMA VERKSAMHETSINTÄKTER		445 490	534 363
Verksamhetskostnader			
<i>Ändamålskostnader</i>	4,5,14	-397 052	-483 544
<i>Insamlingskostnader</i>	4,5,14	-3 570	-3 192
<i>Administrationskostnader</i>	4,5,14	-41 269	-49 851
<i>Övriga kostnader</i>	15	-19 146	-18 581
SUMMA VERKSAMHETSKOSTNADER		-461 038	-555 168
Verksamhetsresultat		-15 548	-20 804
Resultat från finansiella investeringar			
<i>Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter</i>		1 207	0
SUMMA RESULTAT FRÅN FINANSIELLA INVESTERINGAR		1 207	0
Resultat efter finansiella poster		-14 341	-20 804
ÅRETS RESULTAT	14	-14 341	-20 804
Förändring av ändamålsbestämda medel			
<i>Ändamålsbestämning av medel</i>		1 814	1 060

Balansräkning

(TKR)

TILLGÅNGAR	Not	2023-12-31	2022-12-31
Materiella anläggningstillgångar			
<i>Inventarier</i>	6	1	1
		1	1
Finansiella anläggningstillgångar			
<i>Långfristiga värdepappersinnehav</i>	7	2 353	2 949
<i>Långfristiga fordringar</i>	8	2 018	2 502
		4 371	5 451
SUMMA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR		4 371	5 452
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
<i>Övriga fordringar</i>		4 895	5 775
<i>Fordringar beviljade men ännu ej utbetalade bidrag</i>	11	3 407	12 008
<i>Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter</i>	9	1 817	19 025
		10 119	36 809
Kassa och bank	13	175 816	172 246
SUMMA OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR		185 935	209 055
SUMMA TILLGÅNGAR		190 308	214 507
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
<i>Donationskapital</i>		391	391
<i>Rörelsereserv</i>		63 129	76 062
<i>Ändamålsbestämda medel, egen insamling</i>		62 164	55 898
<i>Ändamålsbestämda medel, Postkodlotteriet och Water 4 All</i>		5 682	9 024
BALANSERAT RESULTAT		4 653	5 387
		136 020	146 763
Avsättningar			
<i>Andra avsättningar</i>	10	18 040	14 359
		18 040	14 359
Kortfristiga skulder			
<i>Leverantörsskulder</i>		9 724	25 182
<i>Skatteskulder</i>		178	3 435
<i>Skuld erhållna ej nyttjade bidrag</i>	11	19 826	19 284
<i>Övriga skulder</i>		1 716	576
<i>Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter</i>	12	4 804	4 908
		36 249	53 384
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		190 308	214 507

Förändringar i eget kapital

	Donationskapital	Rörelsereserv	Ändamålsbestämda medel Egen insamling	Ändamålsbestämda medel Postkod	Balanserat resultat inkl. årets resultat	Totalt eget kapital
Ingående balans 2023-01-01	391	76 063	55 898	9 022	5 387	146 763
Växelkurseffekt på ingående balanser i Afghanistan		5 503	1 054	(75)	-	6 483
SUM	391	81 566	56 952	8 948	5 387	153 246
Årets resultat					(14 341)	(14 341)
Ändamålsbestämt av givaren			11 497		(11 497)	-
Utnyttjade ändamålsbestämde medel från tidigare år		(-17 904)	(3 915)	(3 284)	25 103	-
Valutakurseffekt vid omräkning av Afghanistan vid årets slut		(533)	(2 370)	19		(2 884)
UTGÅENDE BALANS 2023-12-31	391	63 129	62 164	5 682	4 653	136 020

Kassaflödesanalys

(TKR)

	2023-01-01- 2023-12-31	2022-01-01- 2022-12-31
Den löpande verksamheten		
Verksamhetsresultat	-15 548	-20 804
Justering för övriga poster som inte ingår i kassaflödet, m.m.	3 681	2 378
KASSAFLÖDE FRÅN DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN FÖRE FÖRÄNDRINGAR AV VERKSAMHETSKAPITAL	-11 867	-18 426
FÖRÄNDRING I VERKSAMHETSKAPITAL		
Förändring av övriga kortfristiga fordringar	26 690	-18 815
Förändring av kortfristiga skulder	-17 137	-24 837
KASSAFLÖDE FRÅN DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN	-2 313	-62 079
Investeringsverksamheten		
Placeringar i övriga finansiella anläggningstillgångar	-1 420	-5 842
Avyttring/amorteringar av övriga finansiella anläggningstillgångar	4 065	4 438
KASSAFLÖDE FRÅN INVESTERINGSVERKSAMHETEN	2 645	-1 404
ÅRETS KASSAFLÖDE	332	-63 483
Likvida medel vid årets början	172 247	200 584
Kursdifferenser och andra värdeförändringar i likvida medel	3 237	35 146
LIKVIDA MEDEL VID ÅRETS SLUT	175 816	172 247

Not 1 – Redovisnings och värderingsprinciper

Svenska Afghanistankommittén redovisnings och värderingsprinciper överensstämmer med årsredovisningslagen, BFNAR 2012:1 och GIVA:s styrande riktlinjer för årsredovisning.

Principerna är oförändrade jämfört med föregående räkenskapsår.

Intäkter

Intäkter värderas till det verkliga värdet av det som erhållits eller kommer att erhållas. SAK klassificerar sina intäkter i kategorierna medlemsavgifter, gåvor, bidrag, nettoomsättning och övriga intäkter.

Med **medlemsavgift** avses den avgift som en person inbetalar för medlemskap i föreningen. Medlemsavgifter redovisas vid inbetalning från medlemmen och intäkter redovisas över den tidsperiod som avses.

En tillgång som har givits till SAK utan krav på motprestation klassificeras som en **gåva**. Att ange ändamål enligt SAKs ordinarie kategorier för öronmärkning ses inte som krav på motprestation. Gåvor i form av penningbelopp och materiella gåvor av betydande värde redovisas som intäkt. Gåvor i form av tjänster eller materiella gåvor av ringa belopp redovisas inte som intäkt. Gåvor redovisas som intäkt när de erhållits.

En tillgång som har givits med krav på motprestation klassificeras som **bidrag**. När kraven för bidragets uppfyllts redovisas bidraget som en intäkt. Innan kraven är uppfyllda redovisas bidraget som en skuld. Bidrag som erhållits för att täcka vissa kostnader redovisas samma räkenskapsår som den kostnad bidraget är avsett för att täcka.

Insamlade medel består dels av föreningens direkt insamlade gåvor samt insamlade medel i form av bidrag genom Radiohjälpens kampanj Världens Barn, Water 4 All, och Postkodlotteriet.

Intäkt vid försäljning redovisas vid försäljningstillfället och klassificeras som **nettoomsättning**.

Intäkter som inte faller under någon av ovanstående kategorier klassificeras under rubriken **övriga intäkter**. Övriga intäkter kan inkludera växelkursdifferenser och återavskrivning/avskrivning av osäkra saldon och liknande poster.

SAK definierar en **volontär** som en person som frivilligt utifrån sin egen

Kostnader

Verksamhetskostnader delas in i följande funktioner: ändamålskostnader, insamlingskostnader och administrationskostnader.

Som **ändamålskostnader** klassificeras sådana kostnader som har direkt samband med att uppfylla organisationens syfte enligt dess stadgar. Alla kostnader i Afghanistan räknas som ändamålskostnader med undantag från en mindre del grundadministration. Som ändamålskostnader räknas också SAK:s informationsarbete i Sverige eftersom det är en del av organisationens syfte enligt dess stadgar.

Insamlingskostnader är kostnader som är nödvändiga för att generera insamlingsintäkter. Hit räknas bland annat annonser, reklam, lönekostnader, tackbrev, utskick av gåvobrev, samt kostnader för värvning av månadsgivare och dylikt.

Administrativa kostnader är sådana som behövs för att administrera organisationen. Administrationen utgör en kvalitetsgaranti för ändamålet och för givaren. I **administrationskostnader** ryms kostnader för SAK:s kansli i Stockholm, som hyreskostnader och andra driftskostnader för lokal och kommunikation, samt lönekostnader för administrativ personal. Kostnader för styrelsen och en mindre del av kostnaderna för administrativ personal i Afghanistan ingår också.

Alla organisationens **leasingavtal** redovisas som operationella, dvs leasingavgiften redovisas linjärt över leasingperioden.

Löpande ersättningar till anställda i form av **löner** och sociala avgifter och liknande kostnadsförs i takt med att de anställda utför tjänster. Pensionsförpliktelser klassificeras som avgiftsbestämda och redovisas som kostnad det år pensionen tjänas in.

Balansräkningen

Tillgångar, skulder och avsättningar värderas till anskaffningsvärde om inget annat anges nedan.

Finansiella tillgångar värderas till det lägsta av bokfört värde och marknadsvärde. Alla tillgångar som innehas för riskspridning anses ingå i en värdepappersportfölj och betraktas därmed som en post vid värdering enligt lägsta värdets princip respektive vid nedskrivningsprövning.

Fordringar är redovisade till det belopp som de beräknas inflyta. Kundfordringar värderas individuellt.

Fordringar och skulder i utländsk valuta värderas till balansdagens kurs.

Inventarier, maskiner, material och utrustning inköpt för programverksamhet avskrivs direkt vid inköp om det finns budget från givare. Om det inte finns budget för att skriva av material och utrustning till programverksamhet under året, betraktas det som en tillgång och inkluderas i balansräkningen. Av kontrollskäl upprättas inventarielistor på respektive plats.

Ändamålsbestämda medel redovisas som post under eget kapital och motsvarar gåvor som ännu inte förbrukats och andra ändamålsbestämda medel.

Rörelsereserven består av i huvudsak 3 delar: a) kapital som uppkommit genom resultat från främst bidragsverksamheten. Tex. ska EU finansierade projekt rapporteras till en av EU bestämd växelkurs vilken inte är den samma som den verkliga växelkursen, ger detta ett positivt/negativt resultat. b) SAK har implementerat projekt vars framgång mäts i milstolpar. Det innebär att givarna utbetalat medel baserat på uppnådda resultat, och om projektets faktiska kostnad varit lägre än budgeterat har SAK kunnat tillgodogöra sig ett överskott utan återbetalningsskyldighet. c) I enlighet med SAKs styrelses beslut utifrån Giva Sveriges rekommendation att en organisation bör upprätthålla en rörelsereserv för att hantera finansiella risker, behålls 30% av icke öronmärkta erhållna gåvor från individuella givare som en rörelsereserv.

En **avsättning** redovisas där SAK har ett legalt eller informellt åtagande som förväntas resultera i en framtida utbetalning. Avsättningar värderas till den bästa uppskattningen av det belopp som kommer att behöva erläggas.

Konsolidering av Afghanistan föreningens filial redovisas enligt dagskursmetoden. Den innebär att: a) tillgångar och skulder räknas om till balansdagens kurs, b) intäkter räknas om till kursen på transaktionsdagen, c) kostnader räknas till den genomsnittliga valutakursen för året, d) differenser som uppkommer redovisas direkt i eget kapital.

SAK redovisar en eventalförpliktelse om en möjlig skyldighet föreligger till följd av faktiska utvecklingar, av vilka utvecklingen endast avgörs av om en eller flera framtida osäkra händelser utanför SAKs kontroll inträffar eller inte inträffar, eller om SAK har en befintlig förpliktelse till följd av faktiska händelser, men som inte redovisas som en skuld eller avsättning, eftersom det inte är sannolikt att ett utflöde av resurser kommer att krävas för att reglera förpliktelsen, eller storleken på förpliktelsen inte kan beräknas med tillräcklig tillförlitlighet.

Kassaflödesanalysen

Upprättas enligt indirekt metod och utgår från Verksamhetsresultat inom den löpande verksamheten. Verksamhetsresultatet justeras med icke kassaflödespåverkande poster och periodens förändringar a, kundfordringar, leverantörsskulder och förändringar i andra rörelsefordringar och rörelseskulder. Kassaflödeseffekt från investeringsverksamhet och finansieringsverksamhet justeras också för. I likvida medel ingår kassa och bankmedel samt kortfristiga placeringar med en löptid kortare än 3 månader.

Not 2 – Väsentliga händelser efter räkenskapsårets slut

Från den 15 mars 2024 pausade SAK sin verksamhet i Afghanistan. IEA hade sedan februari 2024 utövat allt hårdare press på lokala myndigheter att genomdriva IEA:s beslut från den 11 juli 2023 att alla "Sveriges aktiviteter" skulle pausas som en reaktion på koranbränningarna i Sverige. SAK såg sig ha uttömt alla möjligheter och behövde nu pausa alla insatser, inte minst av hänsyn till personalens säkerhet. SAK gick därmed in i en period av intensivt förändringsarbete, kontakter med givare, kontakter för överlämning, partnerskap och förvaltning av de verksamheter SAK byggt.

Den 21 mars kommunicerade IEA att SAKs tillgångar, materiella och immateriella, i Afghanistan ska inventeras och tas över av myndigheterna. Till följd av detta har SAK initierat en omställning av verksamheten för att i största möjliga utsträckning säkra SAKs tillgångar i Afghanistan och överföringen av verksamheter till andra NGOs samt en omställning av den svenska verksamheten. Detta sker i nära dialog med SAKs bidragsgivare och bedöms kunna inrymmas inom SAKs befintliga finansiella ramar.

Not 3 – Insamlade medel

GÄVOR SOM REDOVISATS I RESULTATRÄKNINGEN

Insamlade medel	2023	2022
Allmänheten	10 779	12 113
Företag	718	832
Postkodlotteriet	17 000	24 000
Water 4 All	-	60
Kerstin och Jan-Olov Erickssons stiftelse	-	2 000
SUMMA GÄVOR SOM REDOVISATS I RESULTATRÄKNINGEN	28 497	39 005

GÄVOR SOM INTE REDOVISATS I RESULTATRÄKNINGEN*

Bidrag som redovisats som intäkt

Insamlade medel	2023	2022
Radiohjälpen	3 656	4 580
Afghanistan Connection	29	144
SUMMA BIDRAG FRÅN ALLMÄNHETEN	3 685	4 725

Offentliga bidrag

Sida 2023–2025	200 342	267 059
FN	128 836	194 179
EU	12 130	7 346
WFP	5 885	3 881
MRRD	-	4 747
Netherland	3 568	-
FCDO	61 086	9 794
IDRC-VPPD	402	-
Övriga (små bidrag från olika givare)	119	2 731
SUMMA OFFENTLIGA BIDRAG	412 367	489 737

SUMMA ALLA BIDRAG SOM REDOVISATS SOM INTÄKT

	416 052	494 462
--	---------	---------

Totalt insamlade medel består av

Summa gåvor som redovisats i resultaträkningen	28 497	39 005
Summa bidrag från allmänheten	3 685	4 725
SUMMA INSAMLADE MEDEL	32 182	43 730

Not 4 – Antal anställda, personalkostnader och arvoden till styrelsen

ANTAL ANSTÄLLDA	2023		2022	
	Antal	Varav män	Antal	Varav män
Sverige	25	9	24	9
Afghanistan, utlandsanställda	15	12	16	13
Afghanistan, lokalanställda	1575	1290	1748	1352
Afghanistan, projektanställda	5046	3135	7009	4344
Pakistan, lokalanställda	1	1	1	1
SUMMA	6662	4447	8798	5719

Antalet anställda i Afghanistan och Pakistan motsvarar antalet anställda vid årets slut.

Antalet anställda i Sverige motsvarar medeltal anställda för året.

STYRELSEN OCH LEDANDE BEFATTNINGSHAVARE	2023		2022	
	Antal	Varav män	Antal anställda	Varav män
Styrelsen	9	4	9	6
Generalsekreterare	1	1	1	1
Ledning vid sidan av GS	3	2	4	3

LÖNER OCH ÖVRIGA ERSÄTTNINGAR	2023	2022
Generalsekreterare	836	885
Övriga anställda	262 992	259 824
Sverige	12 352	11 981
Afghanistan, utlandsanställda	13 496	14 640
Afghanistan, lokalanställda	120 250	109 983
Afghanistan, projektanställda	116 800	123 133
Pakistan, lokalanställda	94	86
SUMMA	263 828	260 709

SOCIALA AVGIFTER	2023	2022
SUMMA SOCIALA AVGIFTER	6 506	6 582
Varav pensionskostnader	1 954	2 262

Styrelsen mottog ingen ersättning under 2023, inte heller under 2022.

Utav de totala pensionskostnaderna relaterar 185 (228) tkr till Generalsekreteraren.

VOLONTÄRARBETE

Uppskattningsvis har 11 (1) individer bidragit med 220 (150) timmar.

AVTAL OM AVGÅNGSVEDERLAG

Uppsägning av generalsekreteraren från arbetsgivarens sida ska ske med ett års uppsägningstid. I det fall arbetsgivaren beslutar om arbetsbefrielse ska i förekommande fall semester uttas under den arbetsbefriade perioden. Lön från annan anställning under sådan arbetsbefriad period ska avräknas lönen från Svenska Afghanistankommittén.

LÅN TILL LEDANDE BEFATTNINGSHAVARE

OCH TRANSAKTIONER MED NÄRSTÄENDE
Organisationen har inte lämnat några lån till ledande befattningshavare. Inte heller har det skett några transaktioner med närstående.

Not 5 – Leasing

SAKs leasingavgifter motsvaras av kontorshyra och viss kontorsutrustning.

Kontrakt för kontor och andra byggnader i Afghanistan signeras normalt med en uppsägningstid om 3 månader.

Kontraktet för kontoret i Stockholm löper fram till 2019-09-30, och förlängs sedan automatiskt med 3 år om ingen part säger upp avtalet.

	2023	2022
Leasingavgifter som är bokade som kostnader under året.	5 851	5 596
Framtida leasingavgifter som ska betalas:	2023	2022
<i>Inom 1 år (I Afghanistan)</i>	1 747	1 943
<i>Inom 1 år (I Sverige)</i>	1 707	1 167
<i>Inom 1 till 5 år (I Afghanistan)</i>	268	740
<i>Inom 1 till 5 år (I Sverige)</i>	3 166	70
	6 888	3 920

Not 6 – Inventarier

	2023	2022
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	48 036	37 784
<i>Kursdifferens IB Afghanistan</i>	2 219	5 729
<i>Årets inköp</i>	6 541	5 016
<i>Avyttring</i>	2 112	478
<i>Försäljning</i>	18	14
UTGÅENDE ANSKAFFNINGSVÄRDE	54 665	48 036
<i>Ingående bidrag</i>	48 035	37 783
<i>Kursdifferenser IB Afghanistan</i>	2 219	5 728
<i>Årets bidrag</i>	6 541	5 016
<i>Försäljning och avyttring</i>	2 130	493
UTGÅENDE BIDRAG	54 663	48 035
NETTOVÄRDE	1	1

Not 7 – Långfristiga värdepappersinnehav

	2023	2022
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	2 949	3 238
<i>Förvärv</i>	304	664
<i>Försäljningar</i>	-899	-953
UTGÅENDE ANSKAFFNINGSVÄRDE	2 353	2 950
UTGÅENDE REDOVISAT VÄRDE	2 353	2 950
	Redovisat värde	Marknadsvärde
<i>Swedbank Robur Likviditetsfond</i>	2 302	2 382
<i>Brummer Multi-Strategy 2xL</i>	0	0
<i>Handelsbanken Multi Asset 25</i>	0	0
<i>SEB H.V.R Water Purification</i>	52	52
SUMMA	2 353	2 434

Not 8 – Långfristiga fordringar

Not 8a Långfristiga fordringar (program funktionsvariationer)

	2023	2022
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	2 513	1 300
<i>Tillkommande fordringar</i>	1 514	2 918
<i>Amorteringar, avgående fordringar</i>	-2 190	-1 962
<i>Växelkursdifferens</i>	127	257
UTGÅENDE ANSKAFFNINGSVÄRDE	1 964	2 513
<i>Fordran som inkommit under kommande år visas under kortfristiga fordringar</i>	999	1 818
UTGÅENDE NETTOVÄRDE	965	695

Not 8b Långfristiga fordringar (program försörjningsstöd)

	2023	2022
<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	3 097	1 971
<i>Tillkommande fordringar</i>	334	2 259
<i>Amorteringar, avgående fordringar</i>	-975	-1 522
<i>Växelkursdifferens</i>	157	389
UTGÅENDE ANSKAFFNINGSVÄRDE	2 613	3 097
<i>Fordran som inkommit under kommande år visas under kortfristiga fordringar</i>	1 559	1 290
UTGÅENDE NETTOVÄRDE	1 054	1 807
SUMMA NETTOVÄRDE NOT 8	2 018	2 502

Not 9 – Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

	2023	2022
Förutbetald hyra	880	364
Förutbetald försäkring	207	1 971
Övriga förutbetalda kostnader	729	16 691
UTGÅENDE BALANS	1 817	19 025

Not 10 – Avsättningar

10a Försäkringsfond för afghansk personal

	2023	2022
Ingående balans	1 710	1 316
Årets avsättningar	625	284
Ianspråkstagna belopp	-253	-150
Växelkursdifferens	427	260
UTGÅENDE BALANS	2 509	1 710

10b Mikrolånsfond för personer med funktionsvariationer

	2023	2022
Ingående balans	3 189	2 712
Årets avsättningar	0	538
Ianspråkstagna belopp	-29	-598
Växelkursdifferens	683	536
UTGÅENDE BALANS	3 843	3 189

10c Mikrolånsfond för förbättrade försörjningsmöjligheter

	2023	2022
Ingående balans	9 461	7 952
Årets avsättningar	161	-180
Ianspråkstagna belopp	0	118
Växelkursdifferens	2 066	1 571
UTGÅENDE BALANS	11 688	9 461

UTGÅENDE BALANS TOTALT NOT 10

	18 039	14 359
--	---------------	---------------

Not 11 – Givarbalanser

Givare	Fordran		Skuld	
	2023	2022	2023	2022
<i>Radiohjälpen</i>	-	-	2 136	2 827
<i>Jochnick Foundation</i>	-	45	-	-
<i>Afghan Connection</i>	-	-	-	594
<i>Sida</i>	2 042	-	-	-
<i>FN</i>	571	-	-	1 926
<i>Europeiska Kommissionen</i>	-	-	1 069	199
<i>WFP</i>	794	1 548	-	-
<i>Afghanska hälsoministeriet</i>	-	444	-	-
<i>Nederländska staten</i>	-	-	7 917	13 241
<i>FCDO</i>	-	9 794	7 358	-
<i>Washingtons universitet</i>	-	-	33	-
<i>IDRC-VPPD</i>	-	-	735	-
<i>Övrigt</i>	-	178	579	498
S U M M A	3 407	12 009	19 826	19 285

Status av projekt

<i>Radiohjälpen</i>	Radiohjälpen-projektet fortsätter under 2024.
<i>Jochnick Foundation</i>	Projekt avslutat
<i>Afghan Connection</i>	Projekt avslutat
<i>Sida</i>	Sida överskred budget under 2023. Detta budgetöverskridande täcks av allokerad budget under 2024.
<i>FN</i>	FN-finansierat projekt (HER) fortsätter under januari och februari 2024
<i>Europeiska Kommissionen</i>	EU-finansierat projekt fortsätter under 2024
<i>WFP</i>	WFP-projekt fortsätter under 2024
<i>Afghanska hälsoministeriet</i>	Projekt avslutat
<i>Nederländska staten</i>	Projekt finansierat av Nederländerna fortsätter under 2024
<i>FCDO</i>	FCDO-finansierat projekt fortsätter under 2024
<i>Washingtons universitet</i>	Projektet är avslutat och överskjutande medel antingen återbetalas eller så kan givaren godkänna att SAK använder medlen under 2024.
<i>IDRC-VPPD</i>	IDRC-VPPD-projekt fortsätter under 2024
<i>Övrigt</i>	En del aktiviteter finansierade av olika givare fortsätter och en del har redan genomförts.

Not 12 – Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	2023	2022
<i>Semesterlöneskuld</i>	3 776	3 191
<i>Upplupna personalkostnader</i>	253	411
<i>Förutbetalda medlemsavgifter</i>	439	514
<i>Övrigt</i>	336	792
	4 804	4 908

Not 13 – Likvida medel

	2023	2022
<i>Kontanter</i>	1 148	829
<i>Banktillgodohavanden</i>	174 668	171 418
	175 816	172 247

Not 14 – Intäkter och kostnader 2023

Forts. nästa sida ›

(TKR)

INKOMSTKÄLLOR	Mottagna medel 2023	Information och medlemsaktiviteter Sverige	Utbildning	Hälsa	Rehabilitering och inkludering
Medlemsavgifter	895	1 627	2	0	0
<i>Medlemsavgifter</i>	895	1 627	2	0	0
Gåvor	28 497	4 110	3 427	6 538	3 634
<i>Egen insamling</i>	11 497	0	114	110	0
<i>Postkod lotteriet</i>	17 000	4 110	3 188	6 427	3 633
<i>Eriksson Familj</i>	0	0	120	0	0
<i>Rörelseserserv</i>	0	0	5	0	1
Bidrag från allmänheten	3 000	0	335	0	2 410
<i>Radiohjälpen</i>	3 000	0	306	0	2 410
<i>Afghan Connection</i>	0	0	29	0	0
Offentliga bidrag	428 651	222	107 030	138 483	43 899
<i>SIDA kärnstöd 2023-2025</i>	200 000	42	57 276	29 358	36 242
<i>SIDA Information</i>	180	180	0	0	0
<i>FN</i>	130 673	0	7 260	105 630	142
<i>EU</i>	12 507	0	0	0	7 515
<i>WFP</i>	6 799	0	0	3 495	0
<i>Nederländska staten</i>	0	0	0	0	0
<i>FCDO</i>	77 146	0	42 039	0	0
<i>Washington Universitet</i>	155	0	0	0	0
<i>IDRC-VPPd</i>	842	0	368	0	0
<i>Övriga</i>	349	0	87	0	0
Försäljning	46	0	0	0	0
<i>Försäljning</i>	46	0	0	0	0
Övrigt	-17 940	0	0	0	0
<i>Räntor, kursdifferenser etc.</i>	-17 940	0	0	0	0
SUMMA	443 150	5 960	110 795	145 021	49 944

Forts. nästa sida ›

ÄNDAMÅLSKOSTNADER
397 052

Landsbyggs- utveckling	Program -utveckling och stöd	Investeringar	Insamling	Ledning och administration	Totala kostnader 2023	Nettoeffekt skulder/ fordringar givare	Årets resultat
0	0	0	0	0	1 630		-735
0	0	0	0	0	1 630		-735
1 375	256	0	3 570	1 299	24 210		4 287
0	0	0	3 570		3 795		7 702
1 370	256	0	0	1 299	20 284		-3 284
0	0	0	0	0	120		-120
5	0	0	0	0	11		-11
681	0	0	0	259	3 685	-685	0
681	0	0	0	259	3 656	-656	0
0	0	0	0	0	29	-29	0
65 572	12 513	4 937	0	39 711	412 367	16 285	0
30 303	12 513	4 937	0	29 492	200 162	-162	0
0	0	0	0	0	180	0	0
12 091	0	0	0	3 712	128 836	1 837	0
3 891	0	0	0	724	12 130	377	0
2 005	0	0	0	385	5 885	914	0
3 315	0	0	0	253	3 568	-3 568	0
13 966	0	0	0	5 080	61 086	16 060	0
0	0	0	0	0	0	155	0
0	0	0	0	33	402	441	0
0	0	0	0	31	119	231	0
0	0	0	0	0	0	0	46
0	0	0	0	0	0	0	46
0	0	0	0	0	0	0	-17 940
0	0	0	0	0	0	0	-17 940
67 628	12 769	4 937	3 570	41 269	441 891	15 600	-14 341

Not 15 – Övriga kostnader

	2023	2022
<i>Avskrivna/återvunna osäkra fordringar och skulder</i>	0	0
<i>Växelkursförlust</i>	-19 146	-18 581
TOTALT	-19 146	-18 581

Stockholm den dag som framgår av våra elektroniska signaturer

Azadeh Rojhan
Ordförande

Anders Rosén
Vice Ordförande

Anders Fänge

Morsal Aimal

Lars Wennberg

Karl Torring

Annika Schabbauer

Pia Karlsson

Ann-Charlotte Lyman

Vår revisionsberättelse har avgivits den dag som framgår av våra elektroniska signaturer

Hans Hansson

Anna Åkerberg

Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB

Gunnar Thullberg
Auktoriserad revisor

Svenska
Afghanistankommittén